

‘Broers, zussen en affectieschade’

Een onderzoek naar de recente en relevante
regelgeving, literatuur en jurisprudentie omtrent
affectieschade bij broers en zussen.

Toetsing van:

Afstuderen 2021-2022

HBR-4-AS17-AS

In opdracht van de afdeling Letsel van DAS Rechtsbijstand

Naam student: Carlijn Engelbert
Studentnummer: s1104294
Klas RE4A
Aantal woorden: 16.355 (excl. voetnoten
16.036)

Reguliere kans
Inleverdatum: 15 juni 2022
Collegejaar 2021-2022

Onderwijsinstelling: Hogeschool Leiden
Opleiding: HBO Rechten
Onderzoeksdocent: M. Rietmeijer
Afstudeerbegeleider: M.L. Mesman

Opdrachtgever: DAS Rechtsbijstand,
locatie Zoetermeer, afdeling Letsel
Scriptiebegeleiders: A.L.M. Stevens & A.C. Velenturf

BROERS, ZUSSEN EN AFFECTIESCHADE

Een onderzoek naar de vergoeding
affectieschade bij broers en zussen

Student: Carlijn Engelbert
Studentnummer: s1104284
Klas: RE4A

Opleiding: HBO Rechten, Hogeschool Leiden
Onderzoeksdocent: M. Rietmeijer
Afstudeerbegeleider: M.L. Mesman

Opdrachtgever: DAS Rechtsbijstand, locatie Zoetermeer, afdeling Letsel
Begeleiders: A.L.M. Stevens, A.C. Velenturf

Inleverdatum: 15 juni 2022
Reguliere kans
Collegejaar 2021-2022

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Broers, zussen en affectieschade'. Dit is het sluitstuk van mijn opleiding HBO Rechten aan de Hogeschool Leiden. Dit onderzoek is geschreven in het kader van mijn afstuderen en in opdracht van de afdeling Letsel van DAS Rechtsbijstand, in de periode van januari tot en met juni 2022. Na de leerzame studiejaren is er met deze afstudeerscriptie een einde gekomen aan mijn opleiding.

Een aantal mensen ben ik dankbaar voor hun bijdrage aan deze afstudeerscriptie. Allereerst ben ik dankbaar dat ik in opdracht van mijn voormalig stagebedrijf (toen SRK) mijn afstudeerscriptie heb mogen schrijven. Kantoor Zoetermeer is een plek waar ik mij altijd thuis heb gevoeld tijdens mijn stage van tien maanden in mijn derde leerjaar en tijdens dit afstudeertraject. Dit waren erg leerzame tijden en ik ben blij dat ik deze hier heb mogen doorbrengen. Een speciaal dankwoord gaat uit naar mijn begeleiders Audrey Stevens en Angelique Velenturf. Bedankt voor jullie hulp, ondersteuning en wijze woorden tijdens mijn begeleiding die ik zeker nodig heb gehad en waardoor het schrijven van dit onderzoek mogelijk is gemaakt. Ook Sergio Schouten wil ik graag even benoemen en bedanken voor het vertrouwen en de hulp met het opstarten in de beginfase van mijn scriptie.

Ook de mensen van Hogeschool Leiden hebben een belangrijke rol gespeeld in het voltooien van mijn afstudeerproject. Ik wil mijn afstudeerbegeleider mevrouw Mesman en mijn onderzoeksdocent mevrouw Rietmeijer bedanken voor de goede begeleiding, kritische feedback en het meedenken tijdens lastigere periodes.

Het was een lang en soms moeizaam traject om tot afsluiting van mijn opleiding te komen en om dit tot een goed einde te brengen hebben ook een aantal mensen in mijn persoonlijke kring een rol gespeeld. Zonder de morele steun en hulp van mijn ouders, mijn oud-huisgenoten, mijn vriend, Anouk Vos en Marjan Varekamp was dit niet gelukt. Heel erg bedankt voor jullie wijsheid en motiverende woorden. Jullie inzichten hebben een grote bijdrage geleverd aan het eindresultaat.

Veel leesplezier!

Carlijn Engelbert

Rotterdam, 15 juni 2022

Samenvatting

Sinds de ingang van de nieuwe Wet Affectieschade proberen naasten van de gekwetste, nu zij dit door invoering van de wet kunnen, een vergoeding ter affectieschade te vorderen. Broers en zussen van de gekwetste proberen dit ook. Zij vallen niet onder de kring van gerechtigden die de wet voorschrijft, maar kunnen toch aanspraak maken als zij ten tijde van de gebeurtenis een zodanig nauwe persoonlijke betrekking hebben, waardoor zij als naasten worden gezien. Als dat het geval is vallen zij onder de uitzondering van de hardheidsclausule. Zij moeten kunnen aantonen dat er een hechte affectieve relatie bestaat. Over de bepaalde omstandigheden die leiden tot een nauwe affectieve relatie is echter nog geen duidelijke rode draad te ontdekken. Voor DAS Rechtsbijstand wordt in dit onderzoeksrapport aan de hand van relevante vakliteratuur, wetgeving en jurisprudentie onderzoek gedaan naar deze rode draad.

Het doel van dit onderzoek is om de rode draad te achterhalen en zo bij te dragen aan de oplossing van het praktijkprobleem van DAS. Hiervoor is de volgende hoofdvraag opgesteld:

‘Wat kan aan de rechtshulpverleners van de afdeling Letsel van DAS worden geadviseerd met betrekking tot het gebruiken van affectieschadejurisprudentie inzake de letselschadezaken bij affectieschade van broers en zussen, op grond van relevante vakliteratuur, wetgeving en jurisprudentie?’

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag zijn eerst vier deelvragen geformuleerd. Aan de hand van wetsanalyse en literatuuronderzoek is antwoord gegeven op de eerste drie theoretisch-juridische deelvragen. De vierde praktijkgerichte deelvraag is door middel van jurisprudentieonderzoek beantwoord. Voor dit onderzoek zijn er twintig uitspraken geanalyseerd, gewezen door rechtbanken op landelijk niveau tussen de periode van december 2019 en januari 2022.

Met dit onderzoek is beoogd de behandelaars van de afdeling Letsel van DAS Rechtsbijstand (hierna: de behandelaars) handvaten te geven omtrent welke feiten en omstandigheden zorgen voor het al dan niet toekennen van de affectieschadevergoeding. Het jurisprudentieonderzoek heeft uitgewezen dat twee elementen leiden tot het aantonen van een nauwe persoonlijke betrekking. Er moet sprake zijn van het langdurig in gezinsverband samenwonen of van een bestaan van een zorgrelatie. Minstens één van de twee moet aanwezig zijn om de rechter tot toekenning over te kunnen laten gaan. Op het eerste gezicht leek het alsof er andere feiten en omstandigheden waren waardoor de nauwe persoonlijke betrekking aangetoond kon worden. Nadat de uitspraken in chronologische volgorde geanalyseerd waren bleek dat bij vergelijkbare feiten en omstandigheden maar zonder een van de twee elementen zoals hierboven omschreven, er niet werd toegewezen. Een belangrijke conclusie is

dan ook dat rechters niet afwijken van de bedoeling van de wetgever en zich streng aan deze twee elementen vasthouden als zij de nauwe en affectieve relatie tussen de gekwetste en diens broer of zus 'beoordelen'.

Het advies aan de behandelaars van DAS is om zodra zij de vergoeding van affectieschade willen vorderen of indienen als schadepost, eerst vast te stellen met de cliënt of er sprake is van een zorgrelatie en/of een gezamenlijke woonsituatie. Om hen hierbij te ondersteunen is het beroepsproduct opgesteld. Dit is een handzaam overzicht, waarin de situaties (per element) uit de affectieschadejurisprudentie staan opgesomd die voldoende waren om de nauwe persoonlijke betrekking aan te tonen waardoor de broer of zus als naaste gezien kon worden. Zij kunnen dan wanneer cliënt meent dat er sprake is van een van deze twee elementen, de persoonlijke feiten en omstandigheden naast het overzicht houden. Zo kunnen zij de redelijke kans op succes beoordelen en op die manier ook aan verwachttingsmanagement doen bij hun cliënt. Hierdoor wordt hopelijk teleurstelling en het ingaan van een mogelijk pijnlijk traject voorkomen. Ook is bij het beroepsproduct een overzicht bijgevoegd over de feiten en omstandigheden waarin er is afgewezen. Dat kan op dezelfde manier gebruikt worden. Het beroepsproduct wordt in hoofdstuk 5 gepresenteerd. Dit kan als handvat dienen voor de behandelaars van DAS bij de behandeling van hun affectieschadedossiers.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	8
1.1	Probleemanalyse	8
1.2	Doelstelling, centrale vraag en deelvragen	11
1.2.1	Doelstelling	11
1.2.2	Centrale vraag	11
1.2.3	Theoretisch-juridische deelvragen	11
1.2.4	Praktijkgerichte deelvraag	11
1.3	Onderzoeksmethoden en verantwoording deelvragen	12
1.3.1	Theoretisch-juridisch onderzoeksgedeelte	12
1.3.2	Praktijkonderzoeksgedeelte	12
1.4	Leeswijzer	15
Hoofdstuk 2	Juridisch kader	16
2.1	Verschil shockschade en affectieschade	16
2.2	Drie vereisten	17
2.3	Ernstig en blijvend letsel	18
2.4	Kring van gerechtigden	19
2.5	Hardheidsclausule	20
2.6	Broers en zussen	21
Hoofdstuk 3	Resultaten	22
3.1	Toetsingscriteria	22
3.2	Intensiteit van de relatie	24
3.2.1	Intensiteit en afwijzing	24
3.2.2	Intensiteit en toekenning	24
3.3	Aard en duur van de relatie	26
3.3.1	Aard en afwijzing	26
3.3.2	Aard en toekenning	27
3.4	Het bestaan van een zorgrelatie	29
3.4.1	Zorgrelatie en afwijzing	29
3.4.2	Zorgrelatie en toekenning	29
3.5	Chronologie	31
3.6	Tussenconclusie	34

Hoofdstuk 4	Conclusies	35
Hoofdstuk 5	Beroepsproduct	37
5.1	Toelichting bij het beroepsproduct	40
Bronnenlijst		41
Bijlage I		44
Bijlage II		49
Bijlage III		53
Bijlage IV		61
Bijlage V		62
Bijlage VI		64

Hoofdstuk 1 Inleiding

In het eerste hoofdstuk worden de probleemanalyse en de aanleiding van het vraagstuk besproken. Daarna komen de doelstelling, de centrale vraag en de deelvragen in paragraaf 1.2 en in paragraaf 1.3 de onderzoeksmethoden aan bod. Er wordt afgesloten met de leeswijzer in paragraaf 1.4.

1.1 Probleemanalyse

De Wet Affectieschade is in werking getreden op 1 januari 2019. Deze wet maakt het mogelijk voor naasten van iemand die door toedoen van een ander ernstig letsel heeft opgelopen of is overleden, aanspraak te maken op een immateriële schadevergoeding. Niet alle naasten hebben deze mogelijkheid, het betreft een vaste kring van gerechtigden.¹ Hieronder vallen onder andere partners, kinderen en ouders. Broers en zussen zijn uitgesloten van deze vaste kring, maar kunnen als zij aan bepaalde voorwaarden voldoen toch aanspraak maken op een affectieschadevergoeding.

Voor 1 januari 2019 had in beginsel alleen het slachtoffer, of wel de gekwetste, een aanspraak. De wet maakte een paar uitzonderingen waarbij naasten toch materiële schadevergoeding konden vorderen. Dit waren verplaatste schade (art. 6:107 BW), bij ziekte doorbetaald loon (art. 6:107a) en kosten voor lijkbezorging en levensonderhoud (art. 6:108 BW).² Er bestond voor derden geen recht op schadevergoeding van immateriële schade (smartengeld). Dit kon alleen door de gekwetste zelf gevorderd worden. De enige uitzondering hierop was de shockschade. Shockschade is een vorm van schadevergoeding waarbij een derde geestelijk letsel heeft opgelopen door een confrontatie met een schokkende gebeurtenis.³ Om hier aanspraak op te maken moet je aan strenge voorwaarden voldoen.

De wijziging die op 1 januari 2019 inging maakte dat in artikel 6:107 en 6:108 BW de grondslag kwam te liggen voor de vaste kring van gerechtigden om aanspraak te maken op vergoeding van affectieschade. In artikel 6:107 BW werd aan lid 1 een sub b. toegevoegd. Hieruit volgt dat er een recht bestaat op vergoeding van affectieschade. Het nieuwe lid 2 van artikel 6:107 BW bepaalt wie de kring van gerechtigden zijn. In Artikel 6:108 BW werd in het nieuwe lid 3 bepaald dat er een recht op

¹ Petersen 2019.

² Joxhorst, *PIV Bulletin* 2018, p. 5.

³ Lindenbergh, *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2018, p. 142.

vergoeding van affectieschade bestaat in het geval van overlijden. Het nieuwe lid 4 bepaalt wie de kring van gerechtigden zijn.⁴

Praktijkprobleem DAS

Een van de advocaten bij DAS behandelt een overlijdensschadedossier waarin sprake is van affectieschade. Een vijftienjarig meisje is door haar vader om het leven gebracht, die daarna de hand aan zichzelf heeft gelegd. De moeder van het slachtoffer is de cliënte van DAS. De dader was haar ex-man en de vader van hun gezamenlijke dochter. De moeder had al erg lang een nieuwe partner, die zelf drie dochters heeft. Zij hebben jarenlang in gezinsverband met elkaar samengewoond. Binnen het gezin was er sprake van een erg hechte band en naast de moeder van het slachtoffer zijn ook de stiefvader en –zussen ontzettend geraakt door het verlies van hun stiefdochter en -zus, en worden hier nog dagelijks mee geconfronteerd. Zij lopen bij psychologen om met dit verlies om te kunnen gaan. Namens het hele gezin zijn bedragen ter vergoeding van affectieschade ingediend als schadepost. Omdat de dader niet meer leeft, heeft de cliënt een claim op de nalatenschap en heeft de behandelaar van DAS te maken met een advocaat.

Het slachtoffer leefde ten tijde van het misdrijf al gedurende een jaar bij haar vader (zij was aan het puberen, had zich van haar moeder afgekeerd en was helemaal in de ban van haar vader). Voordat zij bij haar vader introk, woonde zij thuis bij haar moeder en stiefvader met twee van haar zussen. De oudste zus was al het huis uit. Alle drie de zussen hebben ontroerende verklaringen op papier gezet met foto's en kopieën van hun WhatsApp berichten ter onderbouwing van hun bijzonder hechte band, die zo hecht was ondanks dat zij geen 'normale' zussen waren maar stiefzussen. Zij deden veel samen, woonden in gezinsverband (tot een jaar voor het misdrijf) bij hun ouders en waren erg hecht. Ook na de breuk met haar moeder had het slachtoffer nog regelmatig contact met haar zussen en de breuk had geen effect op de band van de drie.

De behandelaar van DAS heeft samen met jurisprudentie deze verklaringen ter onderbouwing ingediend bij de advocaat maar deze heeft de vergoeding niet toegekend en de claim onderbouwd afgewezen. De band die de zussen hadden week niet af van wat gebruikelijk is voor zussen van deze leeftijd.

⁴ Joxhorst, *PIV Bulletin* 2018, p. 6.

De letselschadebranche verhaalt voor haar cliënten schade als gevolg van bijvoorbeeld een ongeval. Het verhalen van schade is een van de belangrijkste aspecten van het werk van de behandelaars. Letselschadeclaims worden verhaald door het opstellen van een aansprakelijkstelling. Hierin worden de relevante wetsartikelen, jurisprudentie en eventueel literatuur uiteengezet, om aan te tonen dat de wederpartij aansprakelijk is. Als aansprakelijkheid wordt erkend, kan er schade verhaald worden. Het verschilt per situatie in een dossier welke wetten en jurisprudentie er van toepassing zijn.

In dossiers waar er een claim op affectieschade speelt, is er gezien de voorwaarden, sprake van zwaar letsel of overlijdensschade. Deze dossiers worden behandeld door ervaren behandelaars. Als verzekerden hun dossier aanmelden wordt deze beoordeeld en wordt er gekeken naar de haalbaarheid. Wat zijn de omstandigheden? Welke factoren wegen mee? Waar zouden de verzekerden zelf graag schadevergoeding voor ontvangen? Hebben ze daar ook recht op? Hun behandelaar kadert dit voor hen in en schept een eerlijke verwachting. Het realistisch kijken naar wat haalbaar is, wordt gedaan aan de hand van o.a. jurisprudentie.

De Wet Affectieschade is vrij nieuw en in de korte tijd dat de wet in werking is getreden hebben al veel broers en zussen geprobeerd een schadevergoeding te vorderen op grond van deze wet. Zoals bovenaan deze paragraaf te zien is heeft DAS zelf ook dossiers in behandeling van broers en zussen die aanspraak willen proberen te maken. Met de dossiers van affectieschade bij broers en zussen, zit het praktijkprobleem van DAS. Er is een kleine rode draad te ontdekken in de uitspraken over of de vergoeding affectieschade wel of niet wordt toegekend (aan broers of zussen). Deze rode draad moet helder worden en hierom wil DAS graag dat daar onderzoek naar gedaan wordt. DAS is benieuwd naar hoe er met de voorwaarden wordt omgegaan, tot hoeverre de uitzonderingen rijken in wie er aanspraak op kan maken en wat de afwegingen daarin zijn. Het antwoord daarop zou moeten resulteren in een handzaam document, waarin de informatie duidelijk en overzichtelijk in is terug te vinden.

Met dit onderzoek draag ik bij aan een oplossing voor dit praktijkprobleem. Dit heb ik gedaan door in de relevante jurisprudentie, regelgeving en vakliteratuur te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn.

1.2 Doelstelling, centrale vraag en deelvragen

1.2.1 Doelstelling

Dit onderzoek draagt direct bij aan de oplossing voor het praktijkprobleem zoals omschreven in de probleemstelling. Het doel van dit onderzoek is (a) om de behandelaars van de afdeling Letsel van DAS te adviseren inzake jurisprudentie en de daaruit volgende mogelijkheden binnen letselschadezaken met affectieschade van broers en zussen door (b) te kijken naar de relevante vakliteratuur, wetgeving en jurisprudentie.

Hoe dit eruit is komen te zien is in de vorm van een overzicht per toewijzing en afwijzing dat de behandelaars kunnen gebruiken in affectieschadezaken van broers en zussen.

De bedoeling van deze handzame documenten is om het de behandelaars zo makkelijk en overzichtelijk mogelijk te maken wanneer zij de persoonlijke feiten en omstandigheden van hun cliënten moeten beoordelen om de redelijke kans op succes in te schatten. Vanuit de overzichten kunnen behandelaars informatie en/of tekst overnemen die opgenomen kunnen worden in de communicatie met hun cliënten. Bijvoorbeeld informatie om in een eerste brief of afwijzingsbrief te gebruiken, welke van toepassing zijn op het specifieke dossier waarin affectieschade bij broers en zussen speelt.

1.2.2 Centrale vraag

Wat kan aan de rechtshulpverleners van de afdeling Letsel van DAS worden geadviseerd met betrekking tot het gebruiken van affectieschadejurisprudentie inzake de letselschadezaken bij affectieschade van broers en zussen, op grond van relevante vakliteratuur, wetgeving en jurisprudentie?

1.2.3 Theoretisch-juridische deelvragen

1. Wat is het verschil tussen affectieschade en shockschade blijkens literatuuronderzoek?
2. Aan welke vereisten moet er voldaan worden om aanspraak te kunnen maken op een vergoeding voor affectieschade volgens de wet- en regelgeving en literatuuronderzoek?
3. Wat is de wet en regelgeving omtrent broers en zussen bij affectieschade blijkens de wetsgeschiedenis en literatuuronderzoek?

1.2.4 Praktijkgerichte deelvraag

1. Welke feiten en omstandigheden in zaken waarin succesvol en niet-succesvol een affectieschadevergoeding is verhaald, zorgen voor het al dan niet toekennen van de vergoeding?

1.3 Onderzoeksmethoden en verantwoording deelvragen

Hieronder wordt per deelvraag aangegeven hoe deze beantwoord wordt en waarom dit de beste methode is om de deelvraag te beantwoorden.

1.3.1 Theoretisch-juridisch onderzoeksgedeelte

1. Wat is het verschil tussen affectieschade en shockschade blijktens literatuuronderzoek?

Om deze deelvraag te beantwoorden is gekeken naar het artikel “Affectieschade’ en ‘shockschade’, onderscheid, samenloop, vooruitblik” van S.D. Lindenbergh in het Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade. De reden dat dit behandeld is, is omdat affectieschade en shockschade dicht bij elkaar liggen en het daarom belangrijk geacht werd om dit onderscheid kort aan te stippen.

2. Aan welke vereisten moet er voldaan worden om aanspraak te kunnen maken op een vergoeding voor affectieschade volgens de wet- en regelgeving en literatuuronderzoek?

Voor het beantwoorden van deze deelvraag is er ingegaan op twee van de drie vereisten. Het eerste vereiste is aansprakelijkheid jegens de gekwetste/overledene. Voor deze scriptie wordt er gefocust op een situatie waarin de hobbel van aansprakelijkheid al is genomen, omdat daarna pas het praktijkprobleem speelt waarvoor een oplossing gezocht wordt. Om die reden wordt er alleen ingegaan op de laatste twee vereisten van ernstig en blijvend letsel, dan wel overlijden en het vereiste van het zijn van een naaste. Hiervoor zijn artikelen in vakbladen en kamerstukken bestudeerd.

3. Wat is de wet en regelgeving omtrent broers en zussen bij affectieschade blijktens de wetsgeschiedenis en literatuuronderzoek?

Om deze deelvraag te beantwoorden is gekeken naar kamerstukken en artikelen in vakbladen die terugblikken op de invoering van de wet en wat er sindsdien is gebeurd qua ontwikkelingen en eventuele ontstane knelpunten. Met het beantwoorden van deze deelvraag is er gekeken naar de hardheidsclausule en de bedoeling van de wetgever.

1.3.2 Praktijkonderzoeksgedeelte

1. Welke feiten en omstandigheden in zaken waarin succesvol en niet-succesvol een affectieschadevergoeding is verhaald, zorgen voor het al dan niet toekennen van de vergoeding?

Deze deelvraag ziet toe op het praktijkonderzoeksgedeelte. Om deze deelvraag te beantwoorden werden twintig uitspraken geanalyseerd. Er is voor deze twintig uitspraken gekozen omdat er in deze uitspraken een toelichting of extra uitleg bij stond over waarom er wel/niet werd toegewezen. In de

zaken werd er dus gekeken naar bijvoorbeeld in welke situatie en op welke gronden er een vergoeding toegewezen werd aan een broer of zus. Er is onderzocht wat de rode draad is rondom het al dan niet toekennen bij de broers en zussen. Wat is bijvoorbeeld wanneer 'nauw en effectief genoeg' volgens de rechter? Er zijn meer dan deze twintig uitspraken te vinden waar over het toekennen van affectieschade beslist wordt. Er is geselecteerd op zaken waarin wel tekst en uitleg stond vermeld. In andere uitspraken dan deze twintig, wordt er geen toelichting gegeven behalve dat de naaste niet aan de eisen van de hardheidsclausule voldoet. Er zijn wat uitspraken weggevallen ten opzichte van mijn plan van aanpak. Dit komt omdat er bij nadere analyse toch te weinig/geen aanvullende uitleg in de eerder gekozen uitspraken stond waardoor deze niet meer zijn meegenomen in mijn onderzoeksrapport.

Uitspraken

Deze overgebleven twintig uitspraken zijn voor het grootste gedeelte (op één of twee na) moordzaken waarin in het strafproces gevoegd wordt. Het is misschien verassend om te zien dat er is gekozen voor zaken die voor de strafrechter komen, in plaats van civiele zaken. De reden dat deze zaken toch relevant zijn voor DAS is als volgt. In het letselschadevak is het erg uitzonderlijk dat je naar de rechter gaat. Verreweg de meeste zaken worden tussen de verzekeraar en de behandelaar van de gekwetste geregeld. Je zult dus vaak zien dat alleen erg bijzondere, en daarmee zware, zaken voor de rechter komen. In een strafzaak waarin bijvoorbeeld moord bewezen dient te worden ben je al bij de rechter. Het voegen in het strafproces, waarin je je stukje civiele schadevergoeding beoordeeld wil laten worden door de strafrechter, gebeurt dan tijdens dezelfde zitting. Het komt dus erg weinig voor dat letselschadezaken met affectieschade op zichzelfstaand voor de rechter verschijnen. De uitspraken waarin affectieschade behandeld wordt, zijn dus vaak zaken die voor de strafrechter verschijnen.

De uitspraken waarin de vordering affectieschade is afgewezen betreffen de uitspraken in het eerste schema uit bijlage I. Deze uitspraken zijn gekoppeld aan de nummers 1 tot en met 13. De uitspraken waarin de vordering affectieschade is toegekend betreffen de uitspraken in het schema van bijlage II. Dit zijn de uitspraken gekoppeld aan de nummers 14 tot en met 23. Hierboven las u dat er twintig uitspraken geanalyseerd zijn. In sommige uitspraken waren er meerdere broers of zussen die een vordering tot vergoeding affectieschade indienden. In twee uitspraken (nummer 6 en nummer 11) waren de omstandigheden of het besluit tot toekenning per broer of zus verschillend. Zij zijn om die reden apart opgenomen in de schema's. Nummer 6, 16 en 17 betreffen dezelfde uitspraak. Dit is ook het geval voor nummer 11 en 12. Om deze reden loopt de nummering in de schema's tot en met drieëntwintig in plaats van tot en met twintig.

Topics

De uitspraken worden aan verschillende topics getoetst. Er is voor deze topics gekozen om de volgende reden. Bij de behandeling van de wet hebben Kamerleden vragen gesteld over wat er wordt verstaan onder een 'nauwe persoonlijke relatie' en of (half)broers en -zussen hier bijvoorbeeld ook toe behoren. In de memorie van antwoord wordt geschreven dat voor het aannemen van een nauwe persoonlijke betrekking een hechte affectieve relatie dient te worden aangetoond. Hierbij wordt ook vermeld dat niet de formele maar de feitelijke verhouding beslissend is, en de omstandigheden van het geval bepalend zijn. Daaropvolgend staat geschreven: "Factoren van belang zijn onder meer de intensiteit, de aard en de duur van de relatie. Aan (half)broers of -zussen komt als zodanig geen beroep op de hardheidsclausule toe. In een bijzonder geval kan worden gezien of hun feitelijke relatie een beroep op de hardheidsclausule rechtvaardigt. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn, indien twee (half)broers langdurig met elkaar samenleven en voor elkaar zorgen."⁵ Deze topics zijn na een eerste analyse van de uitspraken overeind blijven staan omdat zij de extra toelichting die de rechters in de uitspraken geven naar voren kunnen brengen.

De topics zullen bestaan uit:

- Intensiteit van de relatie;
Met dit topic wordt geprobeerd te omvatten hoe vaak de broers en zussen elkaar zagen, of bijvoorbeeld wat ze samen/voor elkaar deden.
- Aard van de relatie;
Dit topic sluit aan op de verschillende varianten van een broer/zus relatie. Waren ze naast broer of zus bijvoorbeeld ook goed bevriend, of woonden ze samen, of bijvoorbeeld nog thuis bij hun ouders.
- Duur van de relatie;
Een broer of zus ben je natuurlijk bij één van de twee al je hele leven. Met duur wordt hierom ook niet dat bedoeld, maar de duur van het 'speciale' aspect. Broers en zussen die bijvoorbeeld al jaren samenwoonden, of die sinds een aantal jaar voor elkaar zorgen.
- Het wel of niet bestaan van een zorgrelatie.

⁵ *Kamerstukken I 2016/17, 34257, C, p. 6.*

1.4 Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport is onderverdeeld in verschillende hoofdstukken. Hoofdstuk 2 bevat het juridisch kader. Eerst wordt uitgelegd wat het verschil is tussen affectieschade en shockschade. Daarna worden de drie vereisten waaraan voldaan moet worden om voor affectieschadevergoeding in aanmerking te komen besproken. Vervolgens komt de wet- en regelgeving omtrent broers en zussen bij affectieschade aan de orde. In hoofdstuk 3 worden de resultaten uitgewerkt uit het jurisprudentieonderzoek. In hoofdstuk 4 volgt de eindconclusie en de beantwoording van de centrale vraag. Tot slot wordt in hoofdstuk 5 een aanbeveling gedaan, waarbij het beroepsproduct gepresenteerd wordt.

Hoofdstuk 2 Juridisch kader

In dit hoofdstuk worden de theoretisch-juridische deelvragen beantwoord. Paragraaf 2.1 betreft deelvraag 1. In paragraaf 2.2 tot en met paragraaf 2.5 komen de verschillende vereisten van deelvraag 2 aan bod. Paragraaf 2.6 behandelt deelvraag nummer 3.

Affectieschade valt binnen het leerstuk van de aansprakelijkheid. De belangrijkste grondslag hiervoor in het aansprakelijkheidsrecht is de onrechtmatige daad. Deze wordt, welbekend, geregeld in artikel 162 van boek 6 van het Burgerlijk Wetboek. In het letselschadevak wordt aansprakelijkheid vastgesteld door de strafbare feiten die de onrechtmatige daad bewijzen, aan te tonen. Zodra aansprakelijkheid vaststaat gaat men over op het indienen en onderbouwen van de schadeposten. Omdat het onderwerp van dit onderzoeksrapport zich afspeelt nadat de hobbel van de aansprakelijkheid al is genomen, is ervoor gekozen om de onrechtmatige daad wel kort te benoemen, maar niet uitgebreid te bespreken.

2.1 Verschil shockschade en affectieschade

Hoewel de termen 'shockschade' en 'affectieschade' laten lijken dat het onderscheid tussen beide zit in een verschil in schade, klopt dat niet. Er zit een duidelijk verschil tussen affectieschade en shockschade. Prof. mr. Lindenbergh schrijft hierover: "'Shockschade' heeft weinig met een 'shock' in medische zin te maken en op zichzelf ook weinig met schade, maar duidt vooral een wijze van ontstaan van schade aan: het gaat om schade als gevolg van confrontatie met een schokkende gebeurtenis voor het ontstaan waarvan een ander aansprakelijk is. Dat kan (enkel) geestelijk letsel zijn, maar psychische inwerking kan ook lichamelijke uitwerkingen hebben. Of de uitwerking nu enkel psychisch of (ook) fysiek is, telkens kan door confrontatie met een schokkende gebeurtenis vermogensschade ontstaan en ander nadeel. Zo bezien kan confrontatie met een schokkende gebeurtenis leiden tot een 'volwaardige letselschade'.

Dat geldt overigens ook voor het enkele verlies of de ernstige verwonding van een naaste: ook daardoor kunnen kosten van behandeling, verlies aan (eigen) arbeidsvermogen, kosten van verhaal en ander nadeel dan vermogensschade ontstaan. Op het punt van de schade valt er tussen 'shockschade' en 'affectieschade' dus niet goed te onderscheiden en bergt de in de juridische volksmond ontwikkelde terminologie gevaar voor verwarring in zich.

De bron van het onderscheid is van juridische aard. De wet hanteert bij letselschade het uitgangspunt dat de gekwetste, als een grondslag voor aansprakelijkheid jegens hem bestaat, een aanspraak heeft op volledige vergoeding van zijn schade. Anderen, die als gevolg van die kwetsing schade lijden, – in het wettelijk stelsel aangeduid als ‘derden’ – hebben slechts de aanspraken waarin artikel 6:107, 6:107a en 6:108 BW voorzien. Degenen die door kwetsing van een ander schade lijden, hebben dus geen recht op volledige vergoeding van al hun schade. Verlies van eigen arbeidsvermogen en kosten van eigen behandeling komen als zodanig – dat wil zeggen behalve wanneer en voor zover zij als ten behoeve van de gekwetste gemaakte kosten kunnen worden gepresenteerd niet voor vergoeding in aanmerking; ander nadeel evenmin ‘volledig’, maar tot de bij wettelijk besluit vastgestelde bedragen.”⁶

2.2 Drie vereisten

Er moet worden voldaan aan drie vereisten om voor vergoeding van affectieschade in aanmerking te komen: (I) er moet sprake zijn van aansprakelijkheid jegens de gekwetste/overledene; er moet sprake zijn van (II) ernstig en blijvend letsel van de gekwetste dan wel van overlijden; en (III) men moet één van de in lid 2 genoemde naasten zijn.⁷

Zoals aan het begin van dit hoofdstuk al genoemd is, wordt er in dit onderzoeksrapport gefocust op een situatie waarin de hobbel van aansprakelijkheid al is genomen, omdat daarna pas het praktijkprobleem speelt waarvoor een oplossing gezocht wordt. Om die reden wordt er alleen ingegaan op de laatste twee vereisten.

⁶ Lindenbergh, *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade* 2018, p. 142-143.

⁷ Joxhorst, *PIV Bulletin* 2018, p. 6.

2.3 Ernstig en blijvend letsel

In de memorie van toelichting wordt blijvend letsel omschreven als letsel waarbij “het vooruitzicht ontbreekt dat de letselgevolgen na verloop van tijd verminderen, althans in die mate dat het letsel niet meer als ernstig valt aan te merken”.⁸ Het gaat niet alleen om lichamelijk letsel, maar ook om psychisch letsel.

Er wordt vermeld dat het moet gaan om medisch objectiveerbaar letsel én om een zeer bijzondere ernst van letsel. Voor lichamelijk letsel geldt dat bij een blijvende functiestoornis van 70% of hoger sprake zal zijn van ernstig en blijvend letsel, wat vast wordt gesteld aan de hand van de AMA-guides.⁹ Bij letsel dat niet tot 70% blijvende invaliditeit leidt kan er toch ook van ernstig en blijvend letsel sprake zijn, als het in combinatie met de andere gevolgen van het letsel alsnog een zodanig verlies of ernstige verstoring van wezenlijk persoonlijk contact tussen de gekwetste en zijn of haar naasten meebrengt.¹⁰ Enkele voorbeelden die in de memorie van toelichting worden genoemd zijn onder andere een ernstige karakter- en gedragsverandering of het algeheel verlies van het vermogen tot spreken.¹¹

Bij psychisch letsel wordt niet zo’n dergelijke maatstaf gegeven. Wel moet het gaan om medisch objectiveerbaar letsel en het moet zeer ernstig zijn. In de nadere memorie van antwoord wordt een aanknopingspunt gegeven: “(Mentaal) letsel dat ertoe leidt dat iemand onmogelijk nog voor zichzelf kan zorgen valt eveneens onder de kwalificatie «ernstig en blijvend letsel», zoals bedoeld in het wetsvoorstel, ook als sprake zou zijn van een functiestoornis van minder dan 70%.”¹²

⁸ *Kamerstukken II* 2014/15, 34257, nr. 3, p. 12.

⁹ Guides to the Evaluation of Permanent Impairment van de American Medical Association (AMA Guides).

¹⁰ Joxhorst, *PIV Bulletin* 2018, p. 6.

¹¹ *Kamerstukken II* 2014/15, 34257, nr. 3, p. 13.

¹² *Kamerstukken I*, p. 3.

2.4 Kring van gerechtigden

Niet alle naasten van de gekwetste hebben automatisch recht op een vergoeding. In de nieuwe wet werd een vaste kring van gerechtigden aangewezen. De volgende vorderingsgerechtigden worden genoemd:

- A. De ten tijde van gebeurtenis niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot of geregistreerde partner van de gekwetste/overledene;
Hier is vereist dat de relatie tussen de twee is vastgelegd, in de vorm van een huwelijk of een geregistreerd partnerschap.¹³
- B. De levensgezel van de gekwetste/overledene, die ten tijde van de gebeurtenis duurzaam met deze een gemeenschappelijke huishouding voert;
Hier gaat het om alle andere gevallen waarin de gekwetste en de naaste een relatie hebben.¹⁴
- C. Degene die ten tijde van de gebeurtenis ouder van de gekwetste/overledene is;
- D. Degene die ten tijde van de gebeurtenis het kind van de gekwetste/overledene is;
Hiervoor gaf de wetgever geen aanvullende eisen, omdat het voor de hand ligt dat er een zeer nauwe band bestaat tussen ouder en kind.¹⁵
- E. Degene die ten tijde van de gebeurtenis duurzaam in gezinsverband de zorg voor de gekwetste/overledene heeft;
- F. Degene voor wie de gekwetste/overledene ten tijde van de gebeurtenis duurzaam in gezinsverband de zorg heeft;
Onder E en F doelt de wetgever op pleegouders of pleegkinderen, of gevallen waarbij de zorg voor een kleinkind duurzaam plaatsvindt door een grootouder.¹⁶

In alle gevallen moet het gaan om een zorgrelatie in gezinsverband met een duurzaam karakter. Of hier sprake van is moet worden vastgesteld aan de hand van de feitelijke situatie. Bij de beoordeling over wat een zorgrelatie is verwijst de memorie van toelichting onder meer naar art. 1:247 lid 2 BW. Dit artikel bepaalt: “Onder verzorging en opvoeding worden mede verstaan de zorg en de verantwoordelijkheid voor het geestelijk en lichamelijk welzijn en de veiligheid van het kind alsmede het bevorderen van de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid (...).”. Er is bewust afgezien om een termijn te verbinden aan de duurzaamheid van de zorgrelatie.¹⁷

¹³ Kamerstukken II 2014/15, 34257, nr. 3, p. 14 (MvT).

¹⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34257, nr. 3, p. 14 (MvT).

¹⁵ Kamerstukken II 2014/15, 34257, nr. 3, p. 14 (MvT).

¹⁶ Kamerstukken II 2014/15, 34257, nr. 3, p. 14 (MvT).

¹⁷ Joxhorst, *PIV Bulletin* 2018, p. 7.

2.5 Hardheidsclausule

Onder A tot en met F is de vaste kring van gerechtigden opgenomen die recht hebben op vergoeding van affectieschade.¹⁸ Er zijn ook uitzonderingen hierop mogelijk. Een persoon die niet tot de vaste kring behoort, kan een beroep doen op onderdeel G:

- G. Een ander persoon die in zodanige nauwe persoonlijke relatie tot de gekwetste/overledene staat, dat uit de eisen van de redelijkheid en billijkheid voortvloeit dat hij voor de toepassing van lid 1 onder b (art. 6:107 BW) respectievelijk lid 3 (art. 6:108 BW) als naaste wordt aangemerkt.

Onderdeel G betreft een hardheidsclausule. Hierin wordt in uitzonderlijke gevallen een recht op vergoeding van affectieschade toegekend aan personen die ten tijde van de gebeurtenis een zodanige nauwe persoonlijk betrekking hebben dat zij als naasten worden gezien.¹⁹ De wetgever heeft de volgende maatstaf gegeven: “Voor het aannemen van een nauwe persoonlijke betrekking dient een hechte affectieve relatie te worden aangetoond. Niet de formele maar de feitelijke verhouding is beslissend. De omstandigheden van het geval zijn bepalend.”²⁰ Onderdelen die hierbij een rol spelen zijn de intensiteit, de aard en de duur van de relatie. Volgens de wetgever leidt alleen een toekomstbestendige relatie tot een ingrijpende ommezwaai in het leven van de naaste bij letsel of overlijden.²¹

In de memorie van toelichting wordt bij het toelichten op de verschillende categorieën van gerechtigden van het tweede lid, over onderdeel G ook wat gezegd over de verduidelijking van het begrip ‘nauwe persoonlijke betrekking’. Daar wordt ook al het bovenstaande genoemd, met als aanvulling het volgende:

“Hoewel het telkens gaat om aspecten van de relatie ten tijde van de gebeurtenis, kan, omdat hier niet de formele maar de feitelijke verhouding relevant is, bij ernstig en blijvend letsel ook betekenis worden toegekend aan de (te verwachten) bestendigheid van de relatie in de toekomst en de invloed die de gebeurtenis daarop heeft. Alleen bij een ook in de toekomst bestendige relatie leidt het letsel immers tot ook een ingrijpende ommezwaai in het leven van de naaste. Men denke aan relaties die spoedig na de schadeveroorzakende gebeurtenis beëindigd worden. Dit verklaart waarom anders dan in de andere onderdelen van dit lid, in onderdeel G de woorden »ten tijde van de gebeurtenis« ontbreken.

¹⁸ Joxhorst, *PIV Bulletin* 2018, p. 8.

¹⁹ Joxhorst, *PIV Bulletin* 2018, p. 8.

²⁰ *Kamerstukken II* 2014/15, 34257, nr. 3, p. 15 (MvT).

²¹ Joxhorst, *PIV Bulletin* 2018, p. 8.

Een voorbeeld van een nauwe persoonlijke betrekking kan zijn een relatie van broers of zussen die langdurig samenwonen en voor elkaar zorgen, of een langdurige, hechte LAT-relatie.”

De bedoeling van de wetgever is in ieder geval geweest dat er van de hardheidsclausule niet lichtvaardig gebruik zal worden gemaakt.²²

2.6 Broers en zussen

Ten aanzien van de kring van gerechtigden heeft de wetgever, anders dan bijvoorbeeld in Frankrijk, ervoor gekozen om broers en zussen van de gekwetste in beginsel niet op te nemen in de kring van gerechtigden. De broer of zus van de gekwetste komt dan ook niet voor in art. 6:107 lid 2 BW of in art. 6:108 lid 4 BW.²³ Zij vallen niet onder de in de wet met zoveel woorden omschreven relaties aan wie een aanspraak toekomt. Een verklaring daarvoor is niet te vinden in de memorie van toelichting. In de (nadere) toelichting op het eerder verworpen wetsvoorstel is nog wel te lezen dat de kring bewust nauw is getrokken en dat ‘het overlijden van bijvoorbeeld een echtgenoot of een kind als een aanmerkelijk ernstiger verlies wordt ervaren dan het overlijden van een broer of zuster’.²⁴²⁵

Broers en zussen worden wel genoemd in de memorie van toelichting als een van de voorbeelden die via de hardheidsclausule aanspraak kunnen maken. Het gaat in het voorbeeld om broers en zussen die langdurig samenwonen en voor elkaar zorgen.²⁶ Desgevraagd antwoordt de minister de Eerste Kamer: “Aan (half)broers of -zussen komt als zodanig geen beroep op de hardheidsclausule toe. In een bijzonder geval kan worden bezien of hun feitelijke relatie een beroep op de hardheidsclausule rechtvaardigt. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn, indien twee (half)broers langdurig met elkaar samenleven en voor elkaar zorgen.”²⁷ De minister voegt hier aldus twee elementen toe aan de familierechtelijke relatie, namelijk (i) het langdurig samenleven en (ii) voor elkaar zorgen. Hier weegt mogelijk het zorgement zwaarder dan de familierechtelijke relatie.²⁸

²² Lindenbergh, VR 2018/156, p. 410.

²³ Bosch, VR 2020, p. 211.

²⁴ *Kamerstukken I* 2005/06, 28781, E, p. 6 (NMVA I).

²⁵ Lindenbergh, VR 2018/156, p. 410.

²⁶ *Kamerstukken II* 2014/15, 34257, nr. 3, p. 15.

²⁷ *Kamerstukken I* 2016/17, 34257, C, p. 6 (MvA I) en *Kamerstukken I* 2017/18, 34257, E, p. 5 (MvA I).

²⁸ Bosch, VR 2020, p. 211.

Hoofdstuk 3 Resultaten

In hoofdstuk 2 zijn de theoretisch-juridische deelvragen beantwoord. In dit hoofdstuk komen de resultaten van de praktijkgerichte deelvraag aan bod. Aan de hand van jurisprudentieonderzoek is uiteengezet bij welke feiten en omstandigheden rechters al dan niet oordelen dat het bedrag ter vergoeding van de affectieschade wordt toegekend.

Als er discussie ontstaat over het vergoeden van bepaalde schadeposten (of over andere zaken zoals bijvoorbeeld de aansprakelijkheid) probeert de behandelaar door middel van vergelijkbare zaken uit de jurisprudentie aan te tonen aan de verzekeraar dat vergoeding gerechtvaardigd is. De behandelaars van DAS zullen dus, als zij affectieschade bij broers en zussen als schadepost willen indienen, hun onderbouwing via de jurisprudentie zoeken. Deze bestaande jurisprudentie bestaat dus zoals hier te zien uit moordzaken waarin gevoegd wordt. De schadeveroorzakende gebeurtenis is bij dit onderwerp niet van toepassing, alleen de feiten en omstandigheden van de broers en zussen in de uitspraken. Daarom kunnen uitspraken waarin moord speelt (in plaats van bijvoorbeeld verkeers- of bedrijfsongevallen) ook gebruikt worden om de schadepost vergoed te krijgen. Om die reden is de schadeveroorzakende gebeurtenis niet opgenomen in de schema's maar enkel de feiten en omstandigheden van de broers en zussen die de toepassing van de hardheidsclausule zouden moeten aantonen.

3.1 Toetsingscriteria

Alle uitspraken zijn geanalyseerd aan de hand van dezelfde toetsingscriteria: de intensiteit van de relatie, de aard van de relatie, de duur van de relatie en het al dan niet bestaan van een zorgrelatie (hierna worden alle topics verkort aangeduid: intensiteit, aard, duur en zorgrelatie). Niet alle topics komen in elke uitspraak voor. Vaak vallen de feiten en omstandigheden van de broers of zussen maar onder één van de topics. Na de analyse en het onderverdelen van de feiten en omstandigheden onder de topics, zijn deze resultaten met elkaar vergeleken waarmee de praktijkgerichte deelvraag wordt beantwoord. Hieronder komen de toetsingscriteria aan de orde en worden per topic de uitspraken doorgenomen.

In de uitspraken 1 tot en met 13 (schema uit bijlage I) wordt de vordering tot vergoeding affectieschade afgewezen. In elke uitspraak wordt de wet en regelgeving van affectieschade kort uiteengezet,

inclusief een korte uitleg over de positie van broers en zussen hierin. Een voorbeeld uit een van de uitspraken:

“Broers en zussen zijn niet opgenomen in deze opsomming van personen die aanspraak kunnen maken op vergoeding van affectieschade, omdat de wetgever er uitdrukkelijk voor heeft gekozen hen niet standaard een recht op affectieschade toe te kennen. Dit sluit niet uit dat zij in bijzondere gevallen een beroep kunnen doen op de hardheidsclausule als bedoeld in voornoemd artikel 6:108, vierde lid, sub g BW. De rechtbank neemt als uitgangspunt dat bij de uitleg van de hardheidsclausule zoveel mogelijk aangesloten moet worden bij de bedoeling van de wetgever, zoals die blijkt uit de memorie van toelichting en wetsgeschiedenis. In de memorie van toelichting staat dat sprake kan zijn van “een nauwe persoonlijke betrekking” tussen bijvoorbeeld broers en zussen als zij langdurig samenwonen en voor elkaar zorgen.”²⁹

In de geselecteerde uitspraken wordt er vervolgens per broer of zus besproken wat er uit de verklaringen of ter zitting naar voren is gebracht over hun band. Hiermee wordt beargumenteerd waarom zij onder de uitzondering van de hardheidsclausule vallen.

In de uitspraken 14 tot en met 23 (schema uit bijlage II) wordt de vordering tot vergoeding affectieschade toegekend. In de uitspraken waarin wordt toegekend is er vaker sprake van een combinatie van topics die elkaar lijken te versterken, waardoor toepassing van de hardheidsclausule gerechtvaardigd was en de vergoeding affectieschade werd toegekend.

²⁹ Rb Den Haag 4 juni 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5626.

3.2 Intensiteit van de relatie

Omdat sommige topics op het eerste gezicht op elkaar lijken, is er een onderverdeling gemaakt in wat welke topic omvat. De toelichting in elke uitspraak over waarom er al dan niet is toegewezen, is gekoppeld aan één of meerdere topics. Vaak worden er in de toelichting meerdere topics benoemd. Bij de topic intensiteit is er gekozen om twee subonderdelen te onderscheiden: (1) De frequentie dat broers/zussen elkaar zagen en (2) Wat de broers en zussen samen/voor elkaar deden. De feiten en omstandigheden waar onderdeel 1 aan is toegekend, is op basis van de woorden ‘vaak’, ‘geregeld’, ‘zeer regelmatig’ en ‘veel’, buiten de daadwerkelijke feiten en omstandigheden zelf zoals omschreven in de uitspraak.

3.2.1 Intensiteit en afwijzing

Bij de afwijzende uitspraken die onder de topic intensiteit vallen, zijn er geen andere topics toepasbaar. Er wordt een aantal keer aangevoerd dat het de broers en zussen samen leuke dingen deden.³⁰ Dit wordt niet opzichzelfstaand aangevoerd. In uitspraak 2 is een uitgebreide toelichting over de band tussen de broers en zussen met meerdere voorbeelden gegeven, bij uitspraak 6 is er een hulpaspect van de broer bij de bijbaan van het slachtoffer. Opvallend is dat in uitspraak 12 naast het maken van uitstapjes het slachtoffer een soort tweede vader voor het halfbroertje was (het halfbroertje in deze uitspraak was zes jaar oud). Verder worden ‘bijzondere’ situaties aangevoerd, zoals bijvoorbeeld in het ziekenhuis blijven slapen bij de broer of zus³¹ of het afreizen naar Nederland om de dochter van haar zus op te halen.³² Dit laatste is als enige voorbeeld aangevoerd en dit achtte de rechtbank onvoldoende voor het aannemen van een hechte affectieve relatie zoals bedoeld door de wetgever. In uitspraak 7 was er naast het slapen in het ziekenhuis ook nog aangevoerd dat het slachtoffer na ontslag uit het ziekenhuis door broer en zwager is opgevangen, en dat slachtoffer samen met nog iemand nog korte tijd bij hen heeft gewoond. Dit zorgde niet voor toekenning.

3.2.2 Intensiteit en toekenning

Er is één uitspraak³³ waarin wordt toegekend en intensiteit als enige topic is teruggekomen. Daar is er sprake van een aantal feiten en omstandigheden. Hier gaat het om een slachtoffer dat niet meer thuis woonde, maar zijn jongere zus nog wel. Het slachtoffer was nog niet helemaal zelfstandig en kwam, at en sliep nog vaak thuis bij zijn moeder (waar de jongere zus woonde). Er was voldoende onderbouwd dat slachtoffer en jongere zus een goede band hadden, vaak samen waren en ook veel leuke dingen

³⁰ Bijlage I, uitspraken 2,6 en 12.

³¹ Bijlage I, uitspraak 7.

³² Bijlage I, uitspraak 9.

³³ Bijlage II, uitspraak 16.

deden met zijn tweeën. Dit was genoeg volgens de rechter om de vergoeding toe te kennen. Deze uitspraak is een van de twee uitspraken die gesplitst zijn en apart zijn besproken in de schema's van bijlage I en II, omdat er voor de broers en zussen verschillende uitkomsten over de toekenning waren. Het gaat hier om uitspraak 6, 16 en 17.

In uitspraak 6, waarin niet is toegekend, wordt duidelijk door de rechter vermeld dat het vaststaat dat broer van slachtoffer niet meer thuis woont. Dit lijkt het enige verschil tussen broer en de jongere zus, als reden waarom er al dan niet is toegekend. Broer kreeg zelfs nog hulp van slachtoffer bij zijn bijbaan, waren ook vaak samen en deden leuke dingen. Het aspect dat jongere zus dus nog wel praktisch samenwoonde met slachtoffer, springt er dus uit. De redenering voor de toekenning bij de oudere zus is uitgebreider.³⁴ Oudere zus heeft zelf al een gezin waar slachtoffer vaak kwam, ze zagen elkaar veel en daarnaast was zij ook peetmoeder van slachtoffer. Ook is hier sprake van een zorgaspect: de oudere zus trad op als verzorger waarbij zij veel van zijn praktische zaken regelde (zoals zijn financiën) en was voor een deel van deze zaken daarvan ook gemachtigd.

Verder zijn er nog twee andere uitspraken waar wel is toegekend, maar niet uitdrukkelijk is overgenomen in de uitspraak waarom er een nauwe persoonlijke betrekking bestond. In de tabel staat de geringe toelichting onder de topic intensiteit. Dit zijn uitspraak 21 en 22. In uitspraak 21 staat dat er onherstelbaar leed is toegekend aan de nabestaanden van slachtoffer (waaronder haar zus). Zij hebben dit op indrukwekkende wijze onder woorden gebracht in hun slachtofferverklaringen. Het bijzondere hieraan is dat er genoemd wordt dat er ter zitting door de zus is gesteld dat en waarom er een zeer nauwe persoonlijke relatie tussen de twee bestond, deze stellingen niet zijn weersproken, en dat de rechtbank daarom van oordeel is dat de zus aanspraak kan maken op de vergoeding op basis van de hardheidsclausule, maar dat deze redenen niet verder besproken worden. Bij uitspraak 22 gebeurt dit op een vergelijkbare manier. Daar staat dat de zus als naaste kan worden aangemerkt "nu zij ook in het verleden nauw in het leven van slachtoffer betrokken is geweest en nog is", zonder verdere toelichting. Omdat er in deze dossiers werd toegekend vond ik het belangrijk om deze toch op te nemen in dit rapport.

³⁴ Bijlage II, uitspraak 17.

3.3 Aard en duur van de relatie

Ook bij de topic aard is er gekozen om subonderdelen te onderscheiden. Deze luiden: (1) Waren de broers en zussen goed bevriend, (2) Was er sprake van een gezamenlijke woonsituatie en (3) Was er sprake van een bijzondere relatie in verband met omstandigheden. Een laatste kleine kanttekening: in vrijwel elke uitspraak wordt benoemd dat de rechtbank onderkent dat de broers en zussen een goede band hadden (of een variant van deze woorden met dezelfde strekking). Dit wordt niet onder subonderdeel 1 geschaard.

De topic duur als toetsingscriterium is als volgt gebruikt. Met de duur wordt niet de tijd dat mensen (half)broer- en (half)zus zijn bedoeld, maar hoe lang het speciale aspect van de relatie heeft bestaan. Dit wordt niet vaak benoemd in de uitspraken en de topic komt dan ook maar in drie van de drieëntwintig uitspraken terug.

De afwijzende uitspraken die onder duur vallen, komen alleen voor in combinatie met een aspect wat onder aard thuishoort en dienen samen besproken te worden ten behoeve van de duidelijkheid. Om die reden worden de topics aard en duur van de afwijzingen onder paragraaf 3.3.1 tezamen doorgenomen, in plaats van in aparte paragrafen. De topic duur komt bij toewijzing niet op zichzelfstaand terug.

3.3.1 Aard en afwijzing

Het zijn van beste vrienden komt bij de afwijzende uitspraken één keer voor.³⁵ Een gezamenlijke woonsituatie komt viermaal voor. Opvallend is dat in één van deze uitspraken, er expliciet wordt gezegd dat er onvoldoende onderbouwd is wanneer er met het slachtoffer in gezinsverband is samengeleefd en wanneer dit is beëindigd.³⁶

In uitspraak 5 wordt ook een soortgelijke opmerking gemaakt. Daar wordt, in combinatie met elkaars enige directie familie in Nederland zijn (wat ook voorkomt in uitspraak 4 als enige omstandigheid), genoemd dat zus en slachtoffer zeven maanden hebben samengewoond maar dat dat al langer geleden is. Met deze twee opmerkingen lijkt het alsof de rechter allicht de vordering wel had kunnen toekennen, als het samenleven in gezinsverband langer had geduurd. Bij de andere uitspraken waarin er sprake was van een gezamenlijke woonsituatie, ging het om broers die al hun hele leven samenwoonden in gezinsverband.³⁷ Uit deze uitspraken is op te maken dat de broers nog thuis

³⁵ Bijlage I, uitspraak 11.

³⁶ Bijlage I, uitspraak 8.

³⁷ Bijlage I, uitspraken 3 en 10.

woonden en jonger waren waardoor het samenleven in gezinsverband gebruikelijk is voor broers van die leeftijd. Deze laatste zinssnede wordt door de rechter zelf gebruikt in uitspraak 10.

In de laatste uitspraak waar sprake is van een gezamenlijke woonsituatie,³⁸ wordt vastgesteld dat de broers van het slachtoffer samen met slachtoffer in hun ouderlijk huis woonden. Omdat niet uit de uitspraak op te maken was of de broers hier zonder hun ouders woonden, of gewoon alle drie nog thuis woonden heb ik dit opgezocht. Dit heb ik gedaan aan de hand van de vorderingshoogte van de ouders. Zij vorderden namelijk beide een bedrag van 20.000 euro aan affectieschade. Uit de tabel uit artikel 1 van het Besluit vergoeding affectieschade³⁹ blijkt dat ouders dat bedrag kunnen vorderen bij minderjarige kinderen of bij meerderjarige thuiswonende kinderen (bij overlijden door een misdrijf). Voor meerderjarige niet-thuiswonende kinderen is het maximale te vorderen bedrag 17.500 euro. Hieruit kon ik opmaken dat uitgezocht moest worden of het slachtoffer meerder- of minderjarig was. Voorts heb ik de datum van het misdrijf en de locatie ingevoerd in Google, in combinatie met het woord “steekpartij”. Vanuit daar vond ik het corresponderende krantenartikel van Het Parool waaruit bleek dat het slachtoffer 22 jaar oud was.⁴⁰ Uit deze informatie in combinatie met de tabel uit artikel 1 blijkt dat de broers en het slachtoffer samen bij hun ouders thuis woonden. Dit is uitgezocht omdat het oordeel van de rechter over een uitzonderlijke band allicht anders was geweest als de broers als volwassenen nog samen in het huis van hun ouders woonden, in plaats van bij hun ouders.

3.3.2 Aard en toekenning

In uitspraak 14 en 23 wordt toegekend op grond van een gezamenlijke woonsituatie. In uitspraak 23 is dat de enige grond, daar wordt benoemd dat broer en het minderjarige slachtoffer in gezinsverband met elkaar woonden, samen onder één dak. De uitspraak laat niet blijken dat er ouders in het spel zijn, er wordt geen affectieschade door ouders gevorderd en verder worden ouders (of de losse woorden moeder/vader) niet genoemd. Hieruit maak ik op dat broer en slachtoffer met zijn tweeën samenwoonden waardoor er ook een bepaald zorgaspect bestaat, nu de oudere broer de rol van een ouder had (deze realisatie kwam pas bij de analyse waardoor de topic zorgrelatie niet aan deze uitspraak gekoppeld was in de schema's uit de bijlages). In nummer 14 komt naast de woonsituatie erbij dat broer en slachtoffer naast broers ook beste vrienden waren, samen naar de sportschool gingen en ook samen op stap. Hierbij staat hun gezamenlijke woonsituatie omschreven als “zij waren sinds een aantal jaar ook huisgenoten”. Hieruit is op te maken dat zij na het weggaan uit het ouderlijk huis op enig punt ervoor gekozen hebben om zelfstandig weer samen te gaan wonen. In de laatste

³⁸ Bijlage I, uitspraak 1.

³⁹ Bijlage III, ‘Besluit vergoeding affectieschade’, wetten.overheid.nl. Geraadpleegd op: 29 mei 2022.

⁴⁰ ‘Slachtoffer van steekpartij Plein ’40-’45 overleden’, parool.nl. Geraadpleegd op: 29 mei 2022.

uitspraak⁴¹ waar aard het enige topic is, gaat het naast de woonsituatie om een bijzondere situatie waardoor er een nauwe band is. Hier zijn zus en slachtoffer samen opgegroeid en schelen nog geen drie jaar in leeftijd. Zij hadden een sterke band en deze werd versterkt toen hun vader overleed. Tot aan het overlijden van het slachtoffer woonde zus in hetzelfde huis met slachtoffer.

⁴¹ Bijlage II, uitspraak 18.

3.4 Het bestaan van een zorgrelatie

Net zoals de topic duur, komt de topic zorgrelatie ook relatief weinig terug. In vijf van de drieëntwintig uitspraken wordt de situatie of het bestaan/ontbreken ervan expliciet genoemd.

3.4.1 Zorgrelatie en afwijzing

In uitspraak nummer 13 wordt affectieschade door twee broers en één zus gevorderd. De vordering wordt bij alle drie de broers en zussen afgewezen. De rechter redeneert dat het vaststaat dat zij een hechte band hadden met hun overleden broer en zeer ontdaan zijn door het verlies maar dat dit juridisch gezien onvoldoende is om te spreken van een dusdanig bijzondere affectieve relatie om onder de hardheidsclausule te passen. Deze zinsnede (of een variant daarop) wordt vaker genoemd in uitspraken, maar in deze uitspraak wordt extra nadruk gelegd op het belang van het bestaan van een zorgrelatie in combinatie met het langdurig samenwonen. De rechter zegt hier nadrukkelijk dat er met name van het zorgaspect in dit geval niet is gebleken en dat de situatie van de broers en zus in zoverre niet van andere broers en zussen die samen in een hecht gezin opgroeien, verschilt. Dit is de enige van de 13 uitspraken waarin niet is toegewezen, waar de topic zorgrelatie voorkwam.

3.4.2 Zorgrelatie en toekenning

Uitspraak 15 lijkt op uitspraak 14. Ook hier gingen de broers samen naar de sportschool, waren regelmatig als vrienden op stap en woonden samen bij hun ouders op hetzelfde adres. Wat uitspraak 15 onderscheidt is dat hier het zorgaspect erbij komt kijken. In de uitspraak staat dat de broer van het slachtoffer zich als grote broer verantwoordelijk voor hem voelde en ook (aangenomen samen met hun ouders) voor hem zorgde. De overige twee combinatieuitspraken zijn bijzonderder, en daarmee duidelijker vallend onder de hardheidsclausule.

De zorgrelatie springt er bij de eerste uitspraak⁴² duidelijk uit. Slachtoffer en broer maakten deel uit van hetzelfde gezin (woonde samen bij hun ouders), hielpen elkaar met school en slachtoffer kookte voor broer wanneer hun ouders nog niet thuis waren. De broer in deze uitspraak had het syndroom van Asperger, in combinatie met een bovengemiddeld IQ. Slachtoffer nam een deel van de mantelzorgtaken van haar ouders voor broer over. Binnen het gezin was afgesproken dat slachtoffer de verzorgende rol over broer in de toekomst van haar ouders zou overnemen. De verdediging heeft de nauwe en persoonlijke relatie niet betwist en ook de rechtbank komt in dit geval tot de beslissing dat er voldoende aanwijzingen zijn voor een nauwe en persoonlijke betrekking tussen broer en slachtoffer. Vanwege de handicap van broer bestond er tussen de twee een bijzondere zorgrelatie.

⁴² Bijlage II, uitspraak 19.

In de tweede uitspraak⁴³ is van alle uitspraken verreweg de meeste toelichting over de relatie tussen de broers opgenomen in de uiteindelijke publicatie. Het slachtoffer in deze zaak was ziek en was in 2019 samen met zijn broer uit Polen naar Nederland gekomen om hier geld te verdienen voor zijn medicijnen en verdere behandeling. Ook ging de broer mee naar afspraken in het ziekenhuis. Gedurende hun verblijf in Nederland vormden zij samen een huishouden (zij deelden een huis en slaapkamer) en werkten in Nederland bij hetzelfde bedrijf. Zij waren vanaf hun jeugd altijd veel samen en brachten in Nederland en in Polen hun vrije tijd met elkaar door. Ook voordat de broers naar Nederland kwamen, zorgden zij in Polen voor elkaar (door elkaar te steunen in moeilijke periodes en onderdak te bieden).

⁴³ Bijlage II, uitspraak 20.

3.5 Chronologie

Bij het analyseren viel me op dat rechters door elkaar heen (vanuit de optiek van de schema's) soms wel en soms niet toekenden terwijl er erg vergelijkbare situaties waren bij de broers en zussen. Om te zien of dit met de chronologie te maken had, besloot ik om de alfabetische volgorde los te laten en de tabellen van oudste uitspraak (12-12-2019) naar nieuwste uitspraak (06-01-2022) in te delen, en ze qua kleur aan te geven in het schema van bijlage III. Met deze indeling hebben de uitspraken in het nieuwe schema van bijlage III een andere nummering gekregen. De oude nummering van hun eerdere tabel is er voor de volledigheid wel tussen gelaten.

Nu de uitspraken in deze volgorde beoordeeld worden, komen er conclusies aan het licht. In bijlage V worden kleine verduidelijkende tabellen geplaatst, ten behoeve van de leesbaarheid zijn deze niet in de lopende tekst gezet.

De eerste drie uitspraken (toegewezen) hebben nog een erg geringe uitleg. De Wet affectieschade is ingevoerd op 01-01-2019 dus dit waren een van de eerste uitspraken waarover over toekenning van de vergoeding werd besloten. Rechters waren nog zoekende in hoe precies om te gaan met de nieuwe wet. Je ziet in latere zaken dat de situaties die vergelijkbaar zijn uitgebreider worden besproken en soms ook toch afgewezen worden desondanks dat zij op deze eerdere uitspraken lijken.

De eerste duidelijke feiten en omstandigheden op basis waarvan wel wordt toegekend zijn als volgt. Er is toegekend in het geval waar er als oudere meerderjarige broer of zus in gezinsverband werd samengeleefd met een minderjarige broer of zus.⁴⁴ Hier wordt een zorgaspect aangenomen waardoor er toekenning heeft plaatsgevonden. Er wordt ook toegekend bij oudere broers die op volwassen leeftijd sinds een aantal jaar huisgenoten zijn.⁴⁵ Hier is sprake van het samenleven in gezinsverband waardoor is toegekend. Zie tabel I van bijlage V. Daarna volgen er van uitspraak 4 tot en met 9 afwijzingen.

Tussenconclusie

Wat opvalt aan deze afwijzingen is dat er door de rechters, na de eerste toewijzingen, een duidelijker beeld wordt geschept over dat veel situaties wel een nauwe en affectieve relatie betekenen, maar dat dit niet genoeg afwijkt van wat gebruikelijk wordt geacht als hechte broer en zus. Bij uitspraak 8 met de meerdere gezinsvoorbeelden noemt de rechtbank zelfs nadrukkelijk: Ondanks de hechte band die zij met elkaar hadden, is echter niet gebleken dat

⁴⁴ Bijlage III, uitspraak 2.

⁴⁵ Bijlage III, uitspraak 3.

de verhouding tussen de nabestaanden en hun overleden broer sterk afweek van wat in het algemeen gebruikelijk is tussen volwassen kinderen binnen één gezin. Zo was er geen specifieke zorgrelatie en woonde de overledene zelfstandig.

De volgende twee uitspraken die opvallen door ze in chronologische volgorde te plaatsen zijn twee afwijzingen.⁴⁶ Opvallend hieraan is dat uitspraak 11 lijkt op de wel toegewezen uitspraak 3. Het enige verschil tussen deze twee is dat in uitspraak 3 wel sprake was van een gezamenlijke woonsituatie. Dit heeft waarschijnlijk voor toewijzing gezorgd. Ook uitspraak 12 is te vergelijken met een eerdere toegewezen uitspraak, namelijk nummer 2. Zie voor een vergelijking tabel 1 uit bijlage V. In uitspraak 2 (zoals eerder besproken) wonen de broers zonder ouders samen. In de uitspraak van iets minder dan een jaar later lijkt de situatie redelijk overeenkomend, maar is er toch niet toegewezen. Uitspraak 13 bevat ook twee zussen met een gezamenlijke woonsituatie. Zie hiervoor tabel II in bijlage V.

Tussenconclusie

Je ziet dat bij de broers van uitspraak 11 die ook beste vrienden zijn, niet wordt toegewezen. Dit komt omdat in de andere uitspraak de broers ook samenwoonden en zij niet. In uitspraak 13 zijn er 'nevenomstandigheden' en het uitspringende feit is daar ook dat zij samenleefden terwijl zij al volwassen waren.

Bij uitspraak 2 en 12 is het net wat anders. In beide situaties is er een meerderjarige broer en een minderjarige broer. In de toegewezen uitspraak is er sprake van een zorgrelatie. De broer treedt eigenlijk op als een ouder. In de afgewezen uitspraak is er sprake van een minderjarig halfbroertje waarvan het slachtoffer als een tweede vader voor hem was. Hieruit lijkt het zo dat het afwijzen in uitspraak 12 te maken had met het feit dat de broers niet samenwoonden en dat de oudere broer niet of in mindere mate voor zijn halfbroertje zorgde.

Hierop volgt een afwijzing⁴⁷ die ook te koppelen is met uitspraken 3 en 11. Hier hadden broer en slachtoffer een hechte band en hadden zij altijd bij elkaar thuis bij hun ouders gewoond. Dit wordt verderop besproken.

Daarna volgt weer een uitspraak waarin slachtoffer en zus elkaars enige directe familie in Nederland waren,⁴⁸ we zagen dat in uitspraak 4 dit niet genoeg was om een nauwe effectieve band aan te tonen. De toevoeging dat de zussen zeven maanden hebben samengewoond (hoewel wat langer geleden) zorgt niet voor toekenning.

⁴⁶ Bijlage III, uitspraak 11 en 12.

⁴⁷ Bijlage III, uitspraak 14.

⁴⁸ Bijlage III, uitspraak 15.

Tussenconclusie

Bij deze uitspraak valt op dat de gezamenlijke woonsituatie wordt aangestipt. In de uitspraak staat: “Zus en slachtoffer hebben zeven maanden samengewoond, maar dat is al langer geleden.” Dit is op te vatten als enerzijds dat de combinatie van elkaars enige directe familie in Nederland zijn en het samenwonen van langere tijd geleden niet voldoende is, anderzijds dat allicht de duur van het gezamenlijke woonaspect niet lang genoeg, of niet recent genoeg was. Waarschijnlijk heeft het met de combinatie van de twee te maken, nu er veel andere zaken zijn waar ook alleen het samenwonen niet voldoende was (uitspraak 5, 7, 14 en 16). Het element van elkaars enige directe familie zijn, zorgt dus niet voor genoeg verzwaring om het toch wel toe te kennen. Dit rijmt met het feit dat er een eerdere uitspraak was waar het zijn van elkaars enige directe familie in Nederland niet voldoende was om de nauwe en affectieve relatie aan te tonen.

Uitspraak 18 is ter vergelijking met uitspraak 14 naast nummer 3 en 11 geplaatst in tabel 2 van bijlage V. Deze vier uitspraken hebben allemaal vergelijkbare elementen. Het goed bevriend zijn (dikgedrukt), een gezamenlijke woonsituatie (cursief) en gezamenlijke activiteiten (onderstreept) komen allen ergens wel terug. Het verschil tussen uitspraak 3 en uitspraak 11 is dat er daar geen sprake is van het samenwonen bij laatstgenoemde. Bij uitspraak 14 zie je dat er wél sprake is van een gezamenlijke woonsituatie maar dat zij nog bij hun ouders thuis woonden. Dit zwakt waarschijnlijk het uitzonderlijke van de nauwe en affectieve band tussen de twee af. Bij uitspraak 18 daarentegen, waar wel weer is toegewezen, is sprake van de vriendschap en het samenwonen. In deze uitspraak is dat echter wel weer bij hun ouders thuis, wat je doet afvragen waarom het dan bij uitspraak 14 niet is toegewezen.

Tussenconclusie

Hieruit blijkt dat het zorgement dat er in uitspraak nummer 18 bij komt, waarschijnlijk de toekenning heeft beklonken. Daarmee kan het thuis wonen bij de ouders, zoals gebruikelijk is voor broers van die leeftijd, als er sprake is van een zorgement toch voorkomen.

De volgende uitspraken met bijzonderheden zijn die van 4 november 2021.⁴⁹ In deze uitspraak werd voor de verschillende broers en zussen anders besloten over het toekennen. De oudere zus was de peetmoeder van slachtoffer en er bestond een zorgrelatie tussen de twee, naast dat ze een goede band hadden en elkaar veel zagen. Bij de jongere zus (die haar vordering toegekend kreeg) en de broer waarbij werd afgewezen, leken de feiten en omstandigheden meer op elkaar. Bij beide was er sprake van een goede band, leuke dingen doen en vaak samen zijn. Bij de broer (met de afgewezen vordering) was nog sprake van een hulpaspect in de bijbaan van slachtoffer. De jongere zus heeft dat niet maar

⁴⁹ Bijlage III, uitspraken 20, 21 en 22.

in haar geval is slachtoffer nog vaak bij hun moeder thuis waar hij naast het langskomen ook vaak at en sliep. De jongere zus woont daar, de broer niet. Zie tabel III van bijlage V.

3.6 Tussenconclusie

Na het analyseren van de uitspraken op chronologisch niveau wordt er een helderdere rode draad duidelijk. Rechters benoemen in bijna elke uitspraak dat zij onderkennen dat er tussen de nabestaanden/naasten een hechte en warme band bestaat/bestond en dat het eventuele overlijden erg veel leed en verdriet teweeg heeft gebracht en zij hierdoor diep zijn getroffen. Hoewel er in het analyseren op basis van wel of geen toekenning nog leek dat er enige willekeur was, ziet het er niet meer zo uit na de chronologische analyse. De eerdere toekenningen worden uitgediept in latere uitspraken en rechters lijken zich steeds meer bewust van het feit dat zij niet door middel van de rechtspraak de toekenningsbreedte zomaar kunnen verruimen. Hierdoor zie je dat in eigenlijk alle toekenningen de vorderingen worden geaccepteerd omdat er sprake is van langdurig samenwonen, het bestaan van een zorgrelatie of van beide. Dit valt samen met de bedoeling van de wetgever nu hij deze voorbeelden ook gaf in de memories van toelichting en antwoord, zoals te zien in hoofdstuk 2. De rechtbank van uitspraak nummer 9 (bijna een jaar na de eerste toekenningen uit eind 2019, in oktober 2020) benoemt ook letterlijk dat de wetgever broers en zussen bewust heeft uitgesloten van de kring van gerechtigden en dat het daarom de rechterlijke macht niet past om buiten de bedoeling van de wetgever deze kring toch uit te breiden. Eerder leek het zo dat bepaalde speciale situaties waren (zoals het zijn van beste vrienden, samen op stap en naar de sportschool gaan) die breder toepasbaar waren (dat wil zeggen: het zijn van beste vrienden en alles samendoen leidt tot het hebben van een nauwe persoonlijke betrekking waardoor de vergoeding kan worden toegekend). Bij nadere beschouwing blijkt echter dat er in deze en soortgelijke uitspraken met speciale situaties, eigenlijk altijd sprake was van het zorgaspect of het langdurig samenleven.

Hoofdstuk 4 Conclusies

In dit hoofdstuk zal aan de hand van de bevindingen uit de voorgaande hoofdstukken antwoord worden gegeven op de centrale hoofdvraag. De centrale vraag luidt: “Wat kan aan de rechtshulpverleners van de afdeling Letsel van DAS worden geadviseerd met betrekking tot het gebruiken van affectieschadejurisprudentie inzake de letselschadezaken bij affectieschade van broers en zussen, op grond van relevante vakliteratuur, wetgeving en jurisprudentie?”

Voordat de centrale vraag is beantwoord, is er eerst antwoord gegeven op de deelvragen in de voorgaande hoofdstukken. In hoofdstuk 2 werd aan de hand van drie theoretisch juridische deelvragen de achtergrond van het leerstuk affectieschade in beeld gebracht, en hoe deze zich verhiel tot broers en zussen. In hoofdstuk 3 zijn vervolgens de feiten en omstandigheden die wel en niet tot toekenning leiden uiteengezet door middel van jurisprudentieanalyse. Dit was ter beantwoording van de praktijkgerichte deelvraag.

Dit onderzoek heeft als doel om de behandelaars handvaten te geven voor wanneer zij gebruik dienen te maken van jurisprudentie ter onderbouwing voor hun affectieschadevergoeding voor broers en zussen. Het jurisprudentieonderzoek heeft uitgewezen dat in alle uitspraken waar werd toegekend, sprake was van een gezamenlijke woonsituatie en/of een zorgrelatie. De rode draad van het al dan niet toekennen van de vergoeding wijst ook deze richting op. Dit rijmt met de bedoeling van de wetgever die dit ook als voorbeeld gaf in de memories van toelichting en antwoord.

Wat ook een belangrijke rol speelt bij de beoordeling van de rechter is het feit dat er voldoende moet worden afgeweken van wat gebruikelijk is voor broers en zussen. Dit kan leeftijdgebonden zijn, dus als broers en zussen erg hecht waren en hun hele leven thuis bij hun ouders hebben gewoond, wijkt dat niet dusdanig af en is het gebruikelijk voor broers en zussen van die leeftijd. Dit kan ook zo gelden voor een hecht gezin. Als er een hoop omstandigheden worden aangevoerd kan er alsnog afgewezen worden, omdat de omstandigheden gebruikelijk zijn voor broers en zussen die opgroeien in een hecht gezin.

Een veelvoorkomend element waardoor werd toegewezen is als broers en zussen op volwassen leeftijd een gezamenlijke huishouding voer(d)en. Er worden vaak andere omstandigheden bij genoemd, maar zodra deze andere omstandigheden zonder het samenwonen voorkomen in een andere uitspraak, wordt er afgewezen. Hieruit blijkt dat de gezamenlijke woonsituatie het doorslaggevende punt is. Het andere veelvoorkomende element, het zorgaspect, kan erg breed zijn. Er zijn overduidelijke feiten en

omstandigheden, zoals het dragen van mantelzorgtaken of gemachtigd zijn tot het regelen van de financiën, maar het komt ook voor dat er sprake was van allerlei bijzondere situaties waarbij zodra er een (klein) zorgaspect bijkwam er wel werd toegekend. Dit is net zoals met de woonsituatie. Een zorgaspect zorgt voor de doorslag. Er is altijd sprake van verschillende omstandigheden en per uitspraak en broer of zus zijn deze verschillend. Toch is de rode draad van de twee belangrijkste aspecten naar voren gekomen. Er is nu geen twijfel meer over of rechters soms bij bijzondere omstandigheden waar géén van deze twee aspecten sprake is, toch toewijst. Dit blijkt ook uit de ruime voorraad van verschillende situaties die zijn aangevoerd waarbij toch is afgewezen.

In de afwijzingsuitspraken komt ook een aantal keer voor dat rechters benoemen dat er meer onderzoek nodig is naar de nauwe band, of dat er feiten en omstandigheden niet voldoende onderbouwd zijn. De gelegenheid geven voor het nader onderbouwen levert een onevenredige belasting van het strafgeding op waardoor de broer of zus niet-ontvankelijk wordt verklaard en naar de burgerlijke rechter verwezen wordt. Bij onvoldoende onderbouwing wordt de vordering niet toegewezen.

Het advies aan de behandelaars is om als eerst te inventariseren of er sprake kan zijn van een gezamenlijke woonsituatie of een zorgrelatie tussen de cliënt en zijn of haar broer of zus. Het goed uitvragen van de precieze persoonlijke omstandigheden alvorens de claim in te dienen is verstandig. Zodra al deze informatie bekend is en het sluit enigszins aan op de jurisprudentie, kan deze gebruikt worden. Uit de resultaten blijkt dat rechters kunnen afkeuren wanneer niet voldoende duidelijk is wanneer er in gezinsverband is samengeleefd en wanneer dit is beëindigd. Het duidelijk in beeld krijgen van hoe een eventuele zorgrelatie eruitziet/heeft gezien is op die manier uiteraard ook belangrijk. Het zo breed mogelijk trekken en zoveel mogelijk voorbeelden of situaties in de verklaring opnemen is aan te raden. Mijn verwachting is dat rechters of wederpartijen (verzekeraars, advocaten die verantwoordelijk zijn voor de nalatenschap, et cetera), zodra dit duidelijk onderbouwd is en er geen ruimte is voor eventuele twijfel of onduidelijkheid, zullen overgaan tot toekennen/vergoeden (net zoals bij alle andere schadeposten). Uit het onderzoek is gebleken dat dit niet anders is dan normaal, en dat er eigenlijk weinig ruimte overblijft voor andere situaties waarbij er geen sprake is van de gezamenlijke woonsituatie of de zorgrelatie. Een andere conclusie die ik uit inlevingsvermogen hieraan verbind, is dat het in het bovenstaande geval (waar geen sprake is van de twee uitzonderingen en de jurisprudentie niet is toe te passen) het voor de cliënt beter is om het niet te proberen. Ik kan me voorstellend dat het zwaar en erg pijnlijk kan zijn om je band met je broer of zus te verdedigen en dan achteraf te horen moet krijgen dat het niet bijzonder genoeg is. Het 'niet bijzonder genoeg' is uiteraard uit een juridisch opzicht en zegt niets over de feitelijke relatie maar dat kan anders voelen voor de cliënt.

Hoofdstuk 5 Beroepsproduct

In het vorige hoofdstuk zijn conclusies getrokken en is de centrale vraag beantwoord. Aan de hand van het advies is een beroepsproduct gemaakt. In dit hoofdstuk wordt een aanbeveling gedaan en wordt het beroepsproduct gepresenteerd.

Aanbevolen wordt om onderstaande overzichten als handvat te gebruiken bij het beoordelen van de feiten en omstandigheden van cliënten. Hierin is te zien of vergelijkbare situaties bestaan waardoor er een inschatting gemaakt kan worden over de redelijke kans op succes van het verhalen van affectieschade voor de cliënt als zijnde een broer of zus. Ook kunnen de overzichten gebruikt worden om te zien of er allicht redelijke overeenkomsten zijn en of de cliënt nog aanvullende feiten of omstandigheden heeft waardoor er misschien toch een poging tot het verkrijgen van de vergoeding gedaan kan worden. Het beroepsproduct kan worden gelezen aan de hand van de toelichting onder paragraaf 5.1. De aparte overzichten zouden samengevoegd kunnen worden als bijvoorbeeld een folder.

Het overzicht

Affectieschadejurisprudentie van broers en zussen

Een handzaam overzicht
per element

Bevat voorbeelden van:
zorgrelaties, gezamenlijke woonsituaties
en omstandigheden bij afwijzingen

Ontwerp door: Carlijn Engelbert
Ontworpen als beroepsproduct bij haar
afstudeerscriptie in opdracht van DAS Rechtsbijstand
15 juni 2022

Zorgrelaties

1

ECLI:NL:RBDHA:2021:5626

2

ECLI:NL:RBDHA:2021:11983

3

ECLI:NL:RBLIM:2021:4119

4

ECLI:NL:RBROT:2019:10334

Meerderjarig en thuiswonend

Feiten en omstandigheden

Uit de onderbouwing van de vordering blijkt dat [naam broer slachtoffer] en [slachtoffer] samen bij hun ouders op hetzelfde adres woonden en dat [naam broer slachtoffer] zich als grote broer verantwoordelijk voelde voor zijn kleine broertje en ook voor hem zorgde. Daarnaast gingen zij samen naar de sportschool en waren zij regelmatig als vrienden op stap. Naar het oordeel van de rechtbank is dit voldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade middels de hardheidsclausule, nu hieruit blijkt van een nauwe persoonlijke betrekking tussen de broers.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van twee meerderjarige broers/zussen die nog thuis wonen met hun ouders waarbij de één voor de ander (vrij laagdrempelig) zorg draagt;
- Er in het eigen dossier te beargumenteren valt dat er sprake is van verantwoordelijk voelen en voor elkaar zorgen;
- Kortom: dossiers waar het zorgaspect in minder duidelijke mate aanwezig is.

Verzorger en gemachtigd

Feiten en omstandigheden

De rechtbank overweegt dat uit de onderbouwing van de vordering onder meer blijkt dat de oudere zus [naam oudere zus slachtoffer] de peetmoeder was van [slachtoffer], dat zij een goede band had met [slachtoffer] en dat zij elkaar veel zagen, waaronder thuis bij haar gezin. [naam oudere zus slachtoffer] trad daarnaast op als verzorger, waarbij zij veel van zijn praktische zaken regelde, zoals zijn financiën, en voor een deel daarvan ook gemachtigd was. Naar het oordeel van de rechtbank is het voorgaande voldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade middels de hardheidsclausule, nu hieruit blijkt van een nauwe persoonlijke betrekking tussen beiden en van een zorgrelatie. De relatie gaat aldus verder dan de normale relatie tussen broer en zus.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van een verzorgende rol en/of (gemachtigd) praktische zaken regelen;
- Er in het eigen dossier te beargumenteren valt dat een van de andere overeenkomsten samen met een zorgaspect aanwezig is (zoals het zijn van peetmoeder).

(Toekomstige) mantelzorgtaken

Feiten en omstandigheden

Namens [broer] is aangevoerd dat hij met zijn zusje [slachtoffer] een zeer nauwe en persoonlijke betrekking had. Hij is bekend met de diagnose "syndroom van Asperger", gecombineerd met een bovengemiddeld IQ. [slachtoffer] en [broer] hielpen elkaar met school, [slachtoffer] kookte voor [broer] wanneer hun ouders nog niet thuis waren en [slachtoffer] nam al een deel van de mantelzorgtaken van haar ouders voor [broer] over. Binnen het gezin waren afspraken gemaakt dat [slachtoffer] de verzorgende rol over [broer] in de toekomst van haar ouders zou overnemen. De rechtbank ziet voldoende aanwijzingen voor een nauwe en persoonlijke betrekking tussen beiden. Zij maakten deel uit van hetzelfde gezin en er bestond vanwege de handicap van [broer] een bijzondere zorgrelatie.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van een broer/zus met een handicap waarbij de ander verzorgende taken heeft wanneer de ouders afwezig zijn;
- Bij bestaande of te bewijzen afspraken over toekomstige mantelzorgtaken.

Meerderjarig en minderjarig

Feiten en omstandigheden

In tegenstelling tot de verdediging is de rechtbank van oordeel dat [naam benadeelde 3] als broer van het slachtoffer, omdat hij met hem in gezinsverband leeft, als naaste wel een schadevergoeding op basis van affectieschade kan verzoeken.

Toevoeging:

De broers woonden samen zonder hun ouders. Het lijkt er daarom op dat er wellicht tijdens de zitting een zorgaspect is aangenomen waardoor er wel toegewezen is. De oudere broer fungeert als ouder (de uitspraak laat niet blijken dat er ouders in het spel zijn, er wordt geen affectieschade door ouders gevorderd en verder worden ouders niet genoemd. Hieruit maak ik op dat zij met zijn tweeën samenwoonden waardoor er ook een bepaald zorgaspect bestaat, nu de oudere broer de rol van een ouder had).

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van zorgrelatie tussen een meerderjarige broer/zus die de zorg draagt voor een minderjarige broer of zus waarbij ouders niet in beeld zijn.
- Allicht ook in een dossier wanneer er sprake is van enkel meerderjarigen, waar de oudere broer/zus als ouder fungeert

Gezamenlijke woonsituaties

1

ECLI:NL:RBDHA:2020:450

2

ECLI:NL:RBLIM:2020:8377

3

ECLI:NL:RBMNE:2020:4479

4

ECLI:NL:RBDHA:2021:11983

Op volwassen leeftijd een gezamenlijk huishouden voeren

Feiten en omstandigheden

[broer slachtoffer] heeft gesteld dat hij en het slachtoffer naast broers ook beste vrienden en sinds een aantal jaar ook huisgenoten waren. Zij gingen samen naar de sportschool en gingen samen op stap.

Toevoeging:

De broers wonen in gezinsverband. Zij hebben er op latere leeftijd voor gekozen om, na het verlaten van hun ouderlijk huis, samen te gaan wonen. Dit maakt waarschijnlijk dat hun situatie in het oog van de rechtbank dusdanig verschilt van wat gebruikelijk is voor broers van deze leeftijd.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van broers of zussen die wanneer zij volwassen zijn samenleven. Met volwassen wordt bedoeld een leeftijd waarop je normaal gesproken niet meer samen woont omdat je de leeftijd bereikt hebt waar het gebruikelijk is om niet meer met je broer of zus te wonen als het niet samen bij je ouders in huis is.
- Hierbij moet vermeld worden dat de situaties inzetten zonder het samenleven waarschijnlijk niet succesvol gaat zijn (gezien de afwijzingsjurisprudentie)

Feiten en omstandigheden

[naam zus] en haar overleden zus [slachtoffer] zijn samen opgegroeid en schelen nog geen drie jaar in leeftijd. Zij hadden een sterke band, die werd versterkt toen hun vader overleed. Tot aan het overlijden van haar zus heeft [naam zus] in hetzelfde huis gewoond.

Toevoeging:

Allicht heeft de sterke band en het overlijden van hun vader hun situatie versterkt maar het lijkt er het meeste op dat het belangrijkste aspect het samenwonen als meerderjarige broers of zussen is.

Feiten en omstandigheden

In oktober 2019 zijn de broers samen uit Polen naar Nederland gekomen om hier geld te verdienen om samen medicijnen voor en de verdere behandeling van het slachtoffer te kunnen bekostigen. De benadeelde partij zou de dag na het incident ook meegegaan zijn met het slachtoffer naar een afspraak met een arts. Ook vormden zij, in ieder geval gedurende hun verblijf in Nederland vanaf oktober 2019, samen een huishouden, wat blijkt uit de omstandigheid dat zij een huis en een slaapkamer deelden en met elkaar communiceerden over het doen van boodschappen. Ze werkten in Nederland bij hetzelfde bedrijf (eerst in Ermelo, daarna in Bunschoten-Spakenburg) en brachten in Polen en in Nederland hun vrije tijd met elkaar door. De benadeelde partij en het slachtoffer hebben ook in de periode voordat ze naar Nederland kwamen voor elkaar gezorgd, wat blijkt uit de omstandigheid dat het slachtoffer op zijn beurt de benadeelde partij in Polen in moeilijke periodes heeft gesteund en hem onderdak heeft geboden. Volgens de benadeelde partij waren hij en het slachtoffer vanaf hun jeugd altijd veel samen.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van broers of zussen die wanneer zij volwassen zijn samenleven. In deze uitspraak zijn er overduidelijk meer feiten en omstandigheden die aantonen dat de broers een nauwe affectie relatie hadden, zoals onder andere het zorgaspect. Vergelijkbare situaties in dossiers zoals hier zouden wel als er sprake is van één van de twee, zonder het andere duidelijke uitzonderingsaspect gebruikt kunnen worden.

Een 'parttime' gezamenlijke woonsituatie

Feiten en omstandigheden

Jongere zus woont thuis bij haar moeder. Slachtoffer woonde zelf weliswaar niet meer thuis, maar hij was nog niet helemaal zelfstandig en kwam, at en sloep nog vaak thuis bij zijn moeder en jongere zus. Namens de jongere zus is voorts voldoende onderbouwd dat zij en slachtoffer een goede band hadden, vaak samen waren en ook veel leuke dingen deden samen.

Toevoeging:

Dit is een opvallende toekenning. In veel andere uitspraken was het hebben van een goede band en het samenwonen bij de ouders/verzorgers thuis niet voldoende om onder de uitzondering van de hardheidsclausule te vallen. Hier is dat wel het geval. Hier is het zelfs zo, dat het slachtoffer maar 'parttime' thuis woonde in plaats van volledig waardoor broer en zus niet een volledig gezamenlijke woonsituatie hebben.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van een dossier met een vergelijkbare situatie waarin er twijfel bestaat over of toekenning (of acceptatie van de schade) haalbaar zal zijn. Deze uitspraak is het meest geschikt om op allerlei manieren proberen te beargumenteren waarom er wel toegekend moet worden omdat er sprake is van een hechte band, veel samen zijn en niet (volledig) gezamenlijk wonen nu dit zo'n uitzonderlijke uitspraak lijkt in vergelijking met eerdere afwijzingen.

Familie in het buitenland

Het feit dat de zus de taak op haar heeft genomen naar Nederland af te reizen om de dochter van [slachtoffer] op te halen acht de rechtbank onvoldoende voor het aannemen van een naaste een hechte affectieve relatie tussen haar en [slachtoffer] in de zin van voornoemd wettelijk kader.

ECLI:NL:RBAMS:2020:3129

In gezinsverband bij ouders wonen

De rechtbank stelt vast dat de broers van [slachtoffer] samen met [slachtoffer] bij hun ouders in hun ouderlijk huis woonden. De rechtbank is van oordeel dat onvoldoende is gebleken dat tussen [slachtoffer] en zijn broers sprake was van een dergelijk bijzonder geval.

ECLI:NL:RBNN:2020:2387

Van uitzonderlijke omstandigheden is hier onvoldoende gebleken. De enkele omstandigheid dat de benadeelde partij in het slachtoffer elkaars enige (directe) familie in Nederland waren, zoals is aangevoerd, is daartoe onvoldoende.

ECLI:NL:RBAMS:2021:909

Zus en slachtoffer hebben weliswaar 7 maanden samengewoond, maar dat is al langer geleden. De enkele omstandigheid dat de benadeelde partij en het slachtoffer elkaars enige (directe) familie in Nederland waren, zoals is aangevoerd, is daartoe ook onvoldoende.

ECLI:NL:RBROT:2020:9453

Het broertje is drie jaar jonger dan [slachtoffer], heeft zijn hele leven in gezinsverband met hem heeft samengeleefd en zij hadden een goede band, zoals dat voor broers met een dergelijk leeftijdsverschil gebruikelijk is. De rechtbank is van oordeel dat hieruit niet volgt dat zijn relatie met [slachtoffer] anders of meer bijzonder was en dat hij om die reden als 'naaste' zou kunnen worden aangemerkt.

ECLI:NL:RBROT:2020:9453

Halfbroertje heeft op 6-jarige leeftijd door de doodslag zijn oudere (half)broer verloren met wie hij een bijzondere en hechte band had. Hij was voor hem een soort tweede vader met wie hij leuke uitstapjes maakte, zoals naar de bioscoop of dierenruimte. Deze bijzondere band is echter onvoldoende voor een geslaagd beroep op de hardheidsclausule.

ECLI:NL:RBDHA:2021:11983

Namens de broer is aangevoerd dat hij en [slachtoffer] een goede band hadden, vaak samen waren en veel leuke dingen samen deden. Ook hielp [broer] hem met technische dingen vanwege de bijbaan van [slachtoffer] als VJ in een club. Naar het oordeel van de rechtbank is het voorgaande onvoldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade middels de hardheidsclausule.

ECLI:NL:RBGEL:2020:3155

[Benadeelde 7] en [benadeelde 8] doen een beroep op de hardheidsclausule met betrekking op het verlies van hun broer en zwager [benadeelde 1]. Zij stellen dat zij een nauwe band hadden met [benadeelde 1] en zijn gezin. Ze kwamen zeer regelmatig bij elkaar over de vloer. Deze nauwe band blijkt ook uit het feit dat zij na de brand meerdere nachten bij [dochter benadeelde 1] in het ziekenhuis hebben geslapen. Toen [dochter] uit het ziekenhuis werd ontslagen, is zij ook door hen opgevangen. Ook [partner benadeelde 1] heeft samen met [dochter] nog korte tijd bij hen gewoond.

ECLI:NL:RBAMS:2020:3529

Zussen en broer hadden een hechte en warme band met slachtoffer. Zij onderhielden een nauwe relatie met slachtoffer en vormden een hecht gezin. Ze gingen geregeld samen op reis, gingen samen uit eten en vierden gezamenlijk de feestdagen bij hun ouders. Zus 2 en slachtoffer hebben altijd in dezelfde klas op school gezeten en slachtoffer kwam bij zus 1 regelmatig eten en was er voor haar en haar zoon. Ondanks de hechte band is niet gebleken dat de verhouding tussen de zussen en broer en slachtoffer sterk afweek van wat in het algemeen gebruikelijk is tussen volwassen kinderen binnen één gezin.

Voorbeeld folder

[illegible]

5.1 Toelichting bij het beroepsproduct

Zoals uit het onderzoek is gebleken, wordt er toegewezen wanneer er sprake is van een zorgrelatie of een gemeenschappelijke woonsituatie. De toegewezen uitspraken zijn opgesplitst in deze twee elementen. Je kunt in het overzicht per element zien wat het hoofdonderwerp (in steekwoorden) van de toekenning was. De schema's bevatten ieder vier uitspraken en bovenaan het overzicht staat om welke ECLI-nummers het gaat. Als je bijvoorbeeld naar uitspraak nummer twee kijkt in het zorgrelatieschema, zie je dat daar is toegekend omdat de broer of zus verzorger was en gemachtigd was voor bepaalde zaken. De precieze feiten en omstandigheden zijn daaronder overgenomen uit de uitspraak, zodat er een helderder beeld ontstaat over wat de situatie precies was. Onder de stippellijn zijn korte beschouwingen/tips opgenomen over hoe de uitspraak eventueel bij de behandeling van een dossier gebruikt kunnen worden.

Voor de afwijzingen is ook een overzicht opgesteld. In totaal waren er elf uitspraken. Deze zijn ingedeeld in vier overkoepelende thema's/onderwerpen. Deze zijn aan de linkerkzijde te zien. In de rij ernaast staan de verschillende uitspraken die onder dit thema vallen met de feiten en omstandigheden uit de uitspraak.

In de bijlage zijn de overzichten op printgrootte opgenomen, alsmede een voorbeeld voor de overzichten in foldervorm. Ook is er een leeg template gemaakt voor als DAS de overzichten wil uitbreiden met nieuwe feiten en omstandigheden uit toekomstige uitspraken. Er is met DAS gecommuniceerd over hoe zij mij hierover kunnen bereiken om hier toegang tot te kunnen krijgen.

Bronnenlijst

Literatuur

Bosch, VR 2020, p. 207-212

E.W. Bosch, 'De wet affectieschade: nader beschouwd', VR 2020, afl. 7/8, p. 207-212.

Joxhorst, PIV Bulletin 2018, p. 5-10

A. Joxhorst, 'De Wet Affectieschade – een vooruitblik', PIV Bulletin 2018, afl. 4, p. 5-10.

Lindenbergh, Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade 2018, p. 142-147

S.D. Lindenbergh, 'Affectieschade' en 'shockschade', onderscheid, samenloop, vooruitblik', Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade 2018, afl. 4, p. 142-147.

Lindenbergh, VR 2018/156

S.D. Lindenbergh, 'De wet affectieschade in werking', VR 2018/156, afl. 11, p. 406-414.

Petersen 2019

R. Petersen, 'Wet affectieschade', Van Traa februari 2019, vantraa.nl.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 2014/15, 34257, nr. 3, p. 12

Kamerstukken II 2014/15, 34257, nr. 3, p. 13

Kamerstukken II 2014/15, 34257, nr. 3, p. 14

Kamerstukken II 2014/15, 34257, nr. 3, p. 15

Kamerstukken I 2005/06, 28781, E, p. 6

Kamerstukken I 2016/17, 34257, C, p. 6

Kamerstukken I 2017/18, 34257, E, p. 3

Kamerstukken I 2017/18, 34257, E, p. 5

Jurisprudentielijst onderzoeksmethode

Rb Amsterdam 26 juni 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3129

Rb Amsterdam 22 juli 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3529

Rb Amsterdam 8 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:909

Rb Den Haag 27 januari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:450

Rb Den Haag 16 oktober 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:10373

Rb Den Haag 7 april 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:3281

Rb Den Haag 4 juni 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5626

Rb Den Haag 4 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11983

Rb Gelderland 29 juni 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:3155

Rb Limburg 30 oktober 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:8377

Rb Limburg 18 mei 2021, ECLI:NL:RBLIM:2021:4119

Rb Limburg 14 juli 2021, ECLI:NL:RBLIM:2021:5661

Rb Midden-Nederland 11 maart 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:920

Rb Midden-Nederland 21 oktober 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:4479

Rb Noord-Holland 6 januari 2022, ECLI:NL:RBNHO:2022:41

Rb Noord-Nederland 8 juli 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:2387

Rb Rotterdam 12 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10581

Rb Rotterdam 23 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10334

Rb Rotterdam 22 oktober 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:9453

Rb Rotterdam 30 april 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:3905

[Jurisprudentielijst analyse](#)

De uitspraken zijn gekoppeld aan nummers. Aan de hand van de nummers kunnen de uitspraken in de analyseschema's van bijlagen I en II worden teruggevonden. In bijlage III hebben de uitspraken een nieuwe nummering gekregen.

Afgewezen (Bijlage I)

1. Rb Amsterdam 26 juni 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3129
2. Rb Amsterdam 22 juli 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3529
3. Rb Amsterdam 8 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:909
4. Rb Den Haag 16 oktober 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:10373
5. Rb Den Haag 7 april 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:3281
6. Broer Rb Den Haag 4 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11983
7. Rb Gelderland 29 juni 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:3155
8. Rb Limburg 14 juli 2021, ECLI:NL:RBLIM:2021:5661
9. Rb Midden-Nederland 11 maart 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:920
10. Rb Noord-Nederland 8 juli 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:2387
11. Broer Rb Rotterdam 22 oktober 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:9453
12. Halfbroertje Rb Rotterdam 22 oktober 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:9453
13. Rb Rotterdam 30 april 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:3905

Toegewezen (Bijlage II)

14. Rb Den Haag 27 januari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:450
15. Rb Den Haag 4 juni 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5626

16. Jongere zus Rb Den Haag 4 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11983
17. Oudere zus Rb Den Haag 4 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11983
18. Rb Limburg 30 oktober 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:8377
19. Rb Limburg 18 mei 2021, ECLI:NL:RBLIM:2021:4119
20. Rb Midden-Nederland 21 oktober 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:4479
21. Rb Noord-Holland 6 januari 2022, ECLI:NL:RBNHO:2022:41
22. Rb Rotterdam 12 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10581
23. Rb Rotterdam 23 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10334

Chronologisch (Bijlage III)

1. 22. Rb Rotterdam 12 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10581
2. 23. Rb Rotterdam 23 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10334
3. 14. Rb Den Haag 27 januari 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:450
4. 9. Rb Midden-Nederland 11 maart 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:920
5. 1. Rb Amsterdam 26 juni 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3129
6. 7. Rb Gelderland 29 juni 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:3155
7. 10. Rb Noord-Nederland 8 juli 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:2387
8. 2. Rb Amsterdam 22 juli 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3529
9. 4. Rb Den Haag 16 oktober 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:10373
10. 20. Rb Midden-Nederland 21 oktober 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:4479
11. 11. Broer Rb Rotterdam 22 oktober 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:9453
12. 12. Halfbroertje Rb Rotterdam 22 oktober 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:9453
13. 18. Rb Limburg 30 oktober 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:8377
14. 3. Rb Amsterdam 8 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:909
15. 5. Rb Den Haag 7 april 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:3281
16. 13. Rb Rotterdam 30 april 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:3905
17. 19. Rb Limburg 18 mei 2021, ECLI:NL:RBLIM:2021:4119
18. 15. Rb Den Haag 4 juni 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5626
19. 8. Rb Limburg 14 juli 2021, ECLI:NL:RBLIM:2021:5661
20. 6. Broer Rb Den Haag 4 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11983
21. 16. Jongere zus Rb Den Haag 4 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11983
22. 17. Oudere zus Rb Den Haag 4 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11983
23. 21. Rb Noord-Holland 6 januari 2022, ECLI:NL:RBNHO:2022:41

Bijlage I Zaaknummer en data/topics	Intensiteit van de relatie (1) Frequentie dat broers/zussen elkaar zagen (2) Wat deden ze samen/voor elkaar	Aard van de relatie (1) Goed bevriend (2) Gezamenlijke woonsituatie (3) Bijzondere relatie i.v.m. omstandigheden	Duur van de relatie	Het bestaan van een zorgrelatie
1. 26-06-2020	n.v.t.	(2) Broers van slachtoffer hadden een hechte band en woonden samen met slachtoffer in hun ouderlijk huis bij hun ouders.	n.v.t.	n.v.t.
2. 22-07-2020	(1) (2) Zussen en broer hadden een hechte en warme band met slachtoffer. Zij onderhielden een nauwe relatie met slachtoffer en vormden een hecht gezin. Ze gingen geregeld samen op reis, gingen samen uit eten en vierden gezamenlijk de feestdagen bij hun ouders. Zus 2 en slachtoffer hebben altijd in dezelfde klas op school gezeten en slachtoffer kwam bij zus 1 regelmatig eten en was er voor haar en haar zoontje. Ondanks de hechte band is niet gebleken dat de verhouding tussen de zussen en broer en slachtoffer sterk afweek van wat in het algemeen gebruikelijk is tussen volwassen kinderen binnen één gezin. Zo was er geen specifieke zorgrelatie en woonde de overledene zelfstandig.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

3. 08-03-2021	n.v.t.	(2) Broer en slachtoffer hadden een hechte band. Zij hebben altijd bij elkaar gewoond.	n.v.t.	n.v.t.
4. 16-10-2020	n.v.t.	(3) Zus en slachtoffer waren elkaars enige (directe) familie in Nederland.	n.v.t.	n.v.t.
5. 07-04-2021	n.v.t.	(3) Zus en slachtoffer waren elkaars enige (directe) familie in Nederland.	Zus en slachtoffer hebben zeven maanden samengewoond, maar dat is al langer geleden.	n.v.t.
6. 04-11-2021	(1) Broer en slachtoffer hadden een goede band, waren vaak samen en deden veel leuke dingen samen deden. (2) Ook hielp broer het slachtoffer met technische dingen vanwege de bijbaan van [slachtoffer] als VJ in een club. Broer woonde niet meer thuis bij zijn moeder, net zoals slachtoffer. Slachtoffer kwam, at en sliep wel nog vaak daar.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
7. 29-06-2020	(1) Zij stellen dat zij een nauwe band hadden met [benadeelde 1] en zijn gezin. Ze kwamen zeer regelmatig bij elkaar over de vloer. (2) Deze nauwe band blijkt ook uit het feit dat zij na de brand meerdere nachten bij [benadeelde 4] in het ziekenhuis hebben geslapen. Toen [benadeelde 4] uit het ziekenhuis	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

	werd ontslagen, is zij ook door hen opgevangen. Ook [benadeelde 3] heeft samen met [benadeelde 4] nog korte tijd bij hen gewoond.			
8. 14-07-2021	n.v.t.	(2) Volkomen helder dat er een nauwe en affectie relatie was tussen broer en zus en slachtoffer. Er is echter onvoldoende gebleken van uitzonderlijke omstandigheden.	Zo is bijvoorbeeld onvoldoende onderbouwd wanneer zij met het slachtoffer in gezinsverband hebben samengeleefd en wanneer dit is beëindigd.	n.v.t.
9. 11-03-2020	(2) Het feit dat de zus de taak op haar heeft genomen naar Nederland af te reizen om de dochter van [slachtoffer] op te halen acht de rechtbank onvoldoende voor het aannemen van een naaste een hechte affectieve relatie tussen haar en [slachtoffer] in de zin van voornoemd wettelijk kader.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
10. 08-07-2020	n.v.t.	(2) Broertje is drie jaar jonger dan slachtoffer, heeft zijn hele leven in gezinsverband met hem samengeleefd en hadden een goede band, zoals dat voor broers met een dergelijk leeftijdsverschil gebruikelijk is.	Broertje heeft zijn hele leven met slachtoffer in gezinsverband met hem samengeleefd.	n.v.t.
11. 22-10-2020	n.v.t.	(1) Broer en slachtoffer waren naast broers ook elkaars beste vrienden. Ze gingen overal samen naar toe en waren onafscheidelijk.	n.v.t.	n.v.t.

12. 22-10-2020	(2) Halfbroertje heeft op 6-jarige leeftijd door de doodslag zijn oudere (half)broer verloren met wie hij een bijzondere en hechte band had. Slachtoffer was voor hem een soort tweede vader met wie hij leuke uitstapjes maakte, zoals naar de bioscoop of dierentuin. Het verlies van zijn broer heeft een grote impact gehad op zijn leven.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
13. 30-04-2021	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Van een zorgrelatie in gezinsverband is niet gebleken. Vast staat dat zus, broer 1 en broer 2 een hechte band hadden met hun overleden broer en dat zij zeer ontdaan zijn door het verlies van hun broer, maar dit is juridisch gezien niet voldoende om te spreken van een dusdanig bijzondere affectieve relatie dat de hardheidsclausule dient te worden toegepast. De memorie van toelichting noemt als voorbeeld van een nauwe persoonlijke betrekking waarop de hardheidsclausule van toepassing is een relatie van broers of zussen die langdurig samenwonen en voor elkaar zorgen. Met name van het zorgaspect is in dit geval niet gebleken. De situatie van zus, broer 1 en broer 2 verschilt in

				zoverre niet van andere broers en zussen die samen in een hecht gezin opgroeien.
--	--	--	--	--

Bijlage II Zaaknummer en data/topics	Intensiteit van de relatie (1) Frequentie dat broers/zussen elkaar zagen (2) Wat deden ze samen/voor elkaar	Aard van de relatie (1) Goed bevriend (2) Gezamenlijke woonsituatie (3) Bijzondere relatie i.v.m. omstandigheden	Duur van de relatie	Het bestaan van een zorgrelatie
14. 27-01-2020	n.v.t.	(1)(2) Broer en het slachtoffer waren naast broers ook beste vrienden en sinds een aantal jaar ook huisgenoten. Zij gingen samen naar de sportschool en gingen samen op stap.	n.v.t.	n.v.t.
15. 04-06-2021	(2) Gingen samen naar de sportschool.	(1) Waren regelmatig als vrienden op stap. (2) Woonden samen bij hun ouders op hetzelfde adres.	n.v.t.	Broer voelde zich als grote broer verantwoordelijk voor slachtoffer en zorgde ook voor hem.
16. 04-11-2021	(1)(2) Jongere zus woont thuis bij haar moeder. Slachtoffer woonde zelf weliswaar niet meer thuis, maar hij was nog niet helemaal zelfstandig en kwam, at en sliep nog vaak thuis bij zijn moeder en jongere zus. Namens de benadeelde partij is voorts voldoende onderbouwd dat zij en slachtoffer een goede band hadden, vaak samen waren en ook veel leuke dingen deden samen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
17. 04-11-2021	(1) Oudere zus had een goede band met slachtoffer en zagen	(3) Oudere zus was de peetmoeder van slachtoffer.	n.v.t.	Oudere zus trad daarnaast op als verzorger, waarbij zij veel van zijn praktische zaken regelde, zoals zijn

	elkaar veel, waaronder thuis bij haar eigen gezin.			financiën, en voor een deel daarvan ook gemachtigd was.
18. 30-10-2020	n.v.t.	(2)(3) Zus en slachtoffer zijn samen opgegroeid en schelen nog geen drie jaar in leeftijd. Zij hadden een sterke band, die werd versterkt toen hun vader overleed. Tot aan het overlijden van slachtoffer heeft zus in hetzelfde huis gewoond.	n.v.t.	n.v.t.
19. 18-05-2021	(2) Slachtoffer en broer hielpen elkaar met school, slachtoffer kookte voor broer wanneer hun ouders nog niet thuis waren.	(2) Broer en slachtoffer maakten deel uit van hetzelfde gezin.	n.v.t.	Broer is bekend met de diagnose “syndroom van Asperger”, gecombineerd met een bovengemiddeld IQ. Slachtoffer nam al een deel van de mantelzorgtaken van haar ouders voor broer over. Binnen het gezin waren afspraken gemaakt dat slachtoffer de verzorgende rol over broer in de toekomst van haar ouders zou overnemen. Door de verdediging is niet betwist dat er tussen broer en zus een zodanige nauwe en persoonlijke relatie bestond. Ook de rechtbank ziet voldoende aanwijzingen voor een nauwe en persoonlijke betrekking tussen beiden. Zij maakten deel uit van hetzelfde gezin en er bestond vanwege de handicap van broer een bijzondere zorgrelatie.

20. 21-10-2020	(2) De rechtbank overweegt dat voldoende aannemelijk is geworden dat de band tussen broer en slachtoffer anders en meer bijzonder was dan tussen broers van die leeftijd gebruikelijk. In oktober 2019 zijn de broers samen uit Polen naar Nederland gekomen om hier geld te verdienen om samen medicijnen voor en de verdere behandeling van het slachtoffer te kunnen bekostigen. De benadeelde partij zou de dag na het incident ook meegegaan zijn met het slachtoffer naar een afspraak met een arts. (1) Ze werkten in Nederland bij hetzelfde bedrijf (eerst in Ermelo, daarna in Bunschoten-Spakenburg) en brachten in Polen en in Nederland hun vrije tijd met elkaar door.	(2) Zij vormden, in ieder geval gedurende hun verblijf in Nederland vanaf oktober 2019, samen een huishouden, wat blijkt uit de omstandigheid dat zij een huis en een slaapkamer deelden en met elkaar communiceerden over het doen van boodschappen. (1) Broer en slachtoffer waren vanaf hun jeugd altijd veel samen.	n.v.t.	Broer en slachtoffer hebben ook in de periode voordat ze naar Nederland kwamen voor elkaar gezorgd, wat blijkt uit de omstandigheid dat het slachtoffer op zijn beurt de benadeelde partij in Polen in moeilijke periodes heeft gesteund en hem onderdak heeft geboden.
21. 06-01-2022	Door het rijgedrag van de verdachte is onherstelbaar leed toegebracht aan de nabestaanden van slachtoffer. Haar vader, moeder en zus hebben dit op indrukwekkende wijze onder woorden gebracht in hun slachtofferverklaringen. Ter zitting is namens de zus van slachtoffer gesteld dat en waarom	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

	ten tijde van het overlijden van slachtoffer een zeer nauwe persoonlijke relatie tussen hen bestond. Op basis van die stellingen, die niet zijn weersproken, is de rechtbank van oordeel dat de zus van slachtoffer op basis van de hardheidsclausule aanspraak kan maken op vergoeding van de door haar geleden affectieschade.			
22. 12-12-2019	De rechtbank constateert dat niet alleen de ouders van het slachtoffer als naasten kunnen worden aangemerkt, maar ook haar zus, nu zij ook in het verleden zeer nauw in het leven van het slachtoffer betrokken is geweest en nog is.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
23. 23-12-2019	n.v.t.	(2) Broer van het slachtoffer leefde in gezinsverband samen met het minderjarige slachtoffer. Zij woonden samen onder één dak.	n.v.t.	n.v.t.

Bijlage III Zaaknummers bijlage III/topics					
	Zaaknummers originele tabel en data + rechtbank	Intensiteit van de relatie (1) Frequentie dat broers/zussen elkaar zagen (2) Wat deden ze samen/voor elkaar	Aard van de relatie (1) Goed bevriend (2) Gezamenlijke woonsituatie (3) Bijzondere relatie i.v.m. omstandigheden	Duur van de relatie	Het bestaan van een zorgrelatie
1.	22. 12-12-2019 Rotterdam	De rechtbank constateert dat niet alleen de ouders van het slachtoffer als naasten kunnen worden aangemerkt, maar ook haar zus, nu zij ook in het verleden zeer nauw in het leven van het slachtoffer betrokken is geweest en nog is.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2.	23. 23-12-2019 Rotterdam	n.v.t.	(2) Broer van het slachtoffer leefde in gezinsverband samen met het minderjarige slachtoffer. Zij woonden samen onder één dak.	n.v.t.	n.v.t.
3.	14. 27-01-2020 Den Haag	n.v.t.	(1)(2) Broer en het slachtoffer waren naast broers ook beste vrienden en sinds een aantal jaar ook huisgenoten. Zij gingen samen naar de sportschool en gingen samen op stap.	n.v.t.	n.v.t.
4.	9. 11-03-2020 Midden- Nederland	(2) Het feit dat de zus de taak op haar heeft genomen naar Nederland af te reizen om de dochter van slachtoffer op te halen acht de rechtbank onvoldoende voor het aannemen van een naaste een hechte	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

		affectieve relatie tussen haar en slachtoffer in de zin van voornoemd wettelijk kader.			
5.	1. 26-06-2020 Amsterdam	n.v.t.	(2) Broers van slachtoffer hadden een hechte band en woonden samen met slachtoffer in hun ouderlijk huis bij hun ouders.	n.v.t.	n.v.t.
6.	7. 29-06-2020 Gelderland	(1) Zij stellen dat zij een nauwe band hadden met [benadeelde 1] en zijn gezin. Ze kwamen zeer regelmatig bij elkaar over de vloer. (2) Deze nauwe band blijkt ook uit het feit dat zij na de brand meerdere nachten bij [benadeelde 4] in het ziekenhuis hebben geslapen. Toen [benadeelde 4] uit het ziekenhuis werd ontslagen, is zij ook door hen opgevangen. Ook [benadeelde 3] heeft samen met [benadeelde 4] nog korte tijd bij hen gewoond.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
7.	10. 08-07-2020 Noord-Nederland	n.v.t.	(2) Broertje is drie jaar jonger dan slachtoffer, heeft zijn hele leven in gezinsverband met hem samengeleefd en hadden een goede band, zoals dat voor broers met een dergelijk leeftijdsverschil gebruikelijk is.	Broertje heeft zijn hele leven met slachtoffer in gezinsverband met hem samengeleefd.	n.v.t.

8.	2. 22-07-2020 Amsterdam	(1) (2) Zussen en broer hadden een hechte en warme band met slachtoffer. Zij onderhielden een nauwe relatie met slachtoffer en vormden een hecht gezin. Ze gingen geregeld samen op reis, gingen samen uit eten en vierden gezamenlijk de feestdagen bij hun ouders. Zus 2 en slachtoffer hebben altijd in dezelfde klas op school gezeten en slachtoffer kwam bij zus 1 regelmatig eten en was er voor haar en haar zoontje.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
9.	4. 16-10-2020 Den Haag	n.v.t.	(3) Zus en slachtoffer waren elkaars enige (directe) familie in Nederland.	n.v.t.	n.v.t.
10.	20. 21-10-2020 Midden-Nederland	(2) De rechtbank overweegt dat voldoende aannemelijk is geworden dat de band tussen broer en slachtoffer anders en meer bijzonder was dan tussen broers van die leeftijd gebruikelijk. In oktober 2019 zijn de broers samen uit Polen naar Nederland gekomen om hier geld te verdienen om samen medicijnen voor en de verdere behandeling van het slachtoffer te kunnen bekostigen. De benadeelde partij zou de dag na het incident ook meegegaan zijn met het	(2) Zij vormden, in ieder geval gedurende hun verblijf in Nederland vanaf oktober 2019, samen een huishouden, wat blijkt uit de omstandigheid dat zij een huis en een slaapkamer deelden en met elkaar communiceerden over het doen van boodschappen. (1) Broer en slachtoffer waren vanaf hun jeugd altijd veel samen.	n.v.t.	Broer en slachtoffer hebben ook in de periode voordat ze naar Nederland kwamen voor elkaar gezorgd, wat blijkt uit de omstandigheid dat het slachtoffer op zijn beurt de benadeelde partij in Polen in moeilijke periodes heeft gesteund en hem onderdak heeft geboden.

		slachtoffer naar een afspraak met een arts. (1) Ze werkten in Nederland bij hetzelfde bedrijf (eerst in Ermelo, daarna in Bunschoten-Spakenburg) en brachten in Polen en in Nederland hun vrije tijd met elkaar door.			
11.	11. 22-10-2020 Rotterdam	n.v.t.	(1) Broer en slachtoffer waren naast broers ook elkaars beste vrienden. Ze gingen overal samen naar toe en waren onafscheidelijk.	n.v.t.	n.v.t.
12.	12. 22-10-2020 Rotterdam	(2) Halfbroertje heeft op 6-jarige leeftijd door de doodslag zijn oudere (half)broer verloren met wie hij een bijzondere en hechte band had. Slachtoffer was voor hem een soort tweede vader met wie hij leuke uitstapjes maakte, zoals naar de bioscoop of dierentuin. Het verlies van zijn broer heeft een grote impact gehad op zijn leven.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
13.	18. 30-10-2020 Limburg	n.v.t.	(2)(3) Zus en slachtoffer zijn samen opgegroeid en schelen nog geen drie jaar in leeftijd. Zij hadden een sterke band, die werd versterkt toen hun vader overleed. Tot aan het overlijden van slachtoffer heeft zus in hetzelfde huis gewoond.	n.v.t.	n.v.t.

14.	3. 08-03-2021 Amsterdam	n.v.t.	(2) Broer en slachtoffer hadden een hechte band. Zij hebben altijd bij elkaar gewoond.	n.v.t.	n.v.t.
15.	5. 07-04-2021 Den Haag	n.v.t.	(3) Zus en slachtoffer waren elkaars enige (directe) familie in Nederland.	Zus en slachtoffer hebben zeven maanden samengewoond, maar dat is al langer geleden.	n.v.t.
16.	13. 30-04-2021 Rotterdam	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Van een zorgrelatie in gezinsverband is niet gebleken. Vast staat dat zus, broer 1 en broer 2 een hechte band hadden met hun overleden broer en dat zij zeer ontdaan zijn door het verlies van hun broer, maar dit is juridisch gezien niet voldoende om te spreken van een dusdanig bijzondere affectieve relatie dat de hardheidsclausule dient te worden toegepast. De memorie van toelichting noemt als voorbeeld van een nauwe persoonlijke betrekking waarop de hardheidsclausule van toepassing is een relatie van broers of zussen die langdurig samenwonen en voor elkaar zorgen. Met name van het zorgaspect is in dit geval niet gebleken. De situatie van zus, broer 1 en broer 2 verschilt in zoverre niet van andere broers en

					zussen die samen in een hecht gezin opgroeien.
17.	19. 18-05-2021 Limburg	(2) Slachtoffer en broer hielpen elkaar met school, slachtoffer kookte voor broer wanneer hun ouders nog niet thuis waren.	(2) Broer en slachtoffer maakten deel uit van hetzelfde gezin.	n.v.t.	Broer is bekend met de diagnose “syndroom van Asperger”, gecombineerd met een bovengemiddeld IQ. Slachtoffer nam al een deel van de mantelzorgtaken van haar ouders voor broer over. Binnen het gezin waren afspraken gemaakt dat slachtoffer de verzorgende rol over broer in de toekomst van haar ouders zou overnemen. Door de verdediging is niet betwist dat er tussen broer en zus een zodanige nauwe en persoonlijke relatie bestond. Ook de rechtbank ziet voldoende aanwijzingen voor een nauwe en persoonlijke betrekking tussen beiden. Zij maakten deel uit van hetzelfde gezin en er bestond vanwege de handicap van broer een bijzondere zorgrelatie.
18.	15. 04-06-2021 Den Haag	(2) Gingen samen naar de sportschool.	(1) Waren regelmatig als vrienden op stap. (2) Woonden samen bij hun ouders op hetzelfde adres.	n.v.t.	Broer voelde zich als grote broer verantwoordelijk voor slachtoffer en zorgde ook voor hem.
19.	8. 14-07-2021 Limburg	n.v.t.	(2) Volkomen helder dat er een nauwe en affectie relatie was tussen broer en zus en slachtoffer. Er is echter onvoldoende gebleken	Zo is bijvoorbeeld onvoldoende onderbouwd wanneer zij met het slachtoffer in gezinsverband	n.v.t.

			van uitzonderlijke omstandigheden.	hebben samengeleefd en wanneer dit is beëindigd.	
20.	6. 04-11-2021 Den Haag	(1) Broer en slachtoffer hadden een goede band, waren vaak samen en deden veel leuke dingen samen. (2) Ook hielp broer het slachtoffer met technische dingen vanwege de bijbaan van [slachtoffer] als VJ in een club. Broer woonde niet meer thuis bij zijn moeder, net zoals slachtoffer. Slachtoffer kwam, at en sliep wel nog vaak daar.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
21.	16. 04-11-2021 Den Haag	(1)(2) Jongere zus woont thuis bij haar moeder. Slachtoffer woonde zelf weliswaar niet meer thuis, maar hij was nog niet helemaal zelfstandig en kwam, at en sliep nog vaak thuis bij zijn moeder en jongere zus. Namens de benadeelde partij is voorts voldoende onderbouwd dat zij en slachtoffer een goede band hadden, vaak samen waren en ook veel leuke dingen deden samen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
22.	17. 04-11-2021 Den Haag	(1) Oudere zus had een goede band met slachtoffer en zagen elkaar veel, waaronder thuis bij haar eigen gezin.	(3) Oudere zus was de peetmoeder van slachtoffer.	n.v.t.	Oudere zus trad daarnaast op als verzorger, waarbij zij veel van zijn praktische zaken regelde, zoals zijn financiën, en voor een deel daarvan ook gemachtigd was.

23.	21. 06-01-2022 Noord-Holland	Door het rijgedrag van de verdachte is onherstelbaar leed toegebracht aan de nabestaanden van slachtoffer. Haar vader, moeder en zus hebben dit op indrukwekkende wijze onder woorden gebracht in hun slachtofferverklaringen. Ter zitting is namens de zus van slachtoffer gesteld dat en waarom ten tijde van het overlijden van slachtoffer een zeer nauwe persoonlijke relatie tussen hen bestond. Op basis van die stellingen, die niet zijn weersproken, is de rechtbank van oordeel dat de zus van slachtoffer op basis van de hardheidsclausule aanspraak kan maken op vergoeding van de door haar geleden affectieschade.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
-----	--	--	--------	--------	--------

Bijlage IV

Besluit vergoeding affectieschade Geraadpleegd op 29-05-2022. Geldend van 01-01-2019 t/m heden

Artikel 1

1. De bedragen voor nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, bedoeld in artikel 107, eerste lid, onder b, en artikel 108, derde lid, van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek zijn:

	ernstig en blijvend letsel	overlijden	ernstig en blijvend letsel door een misdrijf	overlijden door een misdrijf
echtgenoten en geregistreerde partners (a)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
levensgezellen (b)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
minderjarige kinderen en ouders (c en d)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
meerderjarige thuiswonende kinderen en ouders (c)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
pleegkinderen en ouders (e en f)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
meerderjarige niet-thuiswonende kinderen en ouders (c en d)	€ 12.500	€ 15.000	€ 15.000	€ 17.500
zorg in gezinsverband (e en f)	€ 15.000	€ 17.500	€ 17.500	€ 20.000
overige nauwe persoonlijke relaties (g)	€ 12.500	€ 15.000	€ 15.000	€ 17.500

Bijlage V

Tabel I

Feiten en omstandigheden:	Opvallend:
Als oudere (meerderjarige) broer samenleven in gezinsverband met een minderjarige broer of zus.	Zij woonden samen zonder hun ouders. Het lijkt er daarom op dat er wellicht tijdens de zitting een zorgaspect is aangenomen waardoor er wel toegewezen is. De oudere broer fungeert als ouder.
Als broers beste vrienden zijn, samen naar de sportschool en op stap gaan. Verder sinds een aantal jaar huisgenoten zijn.	De broers wonen in gezinsverband. Zij hebben er op latere leeftijd voor gekozen, na het verlaten van hun ouderlijk huis, om samen te gaan wonen. Dit maakt waarschijnlijk dat hun situatie in het oog van de rechtbank dusdanig verschilt van wat gebruikelijk is voor broers van deze leeftijd.

Tabel II

Feiten en omstandigheden:	Opvallend:
Samen opgroeien, dicht bij elkaar liggen in leeftijd en een sterke band hebben die versterkt wordt door een bijzondere gebeurtenis. Verder hebben de volwassen zussen samengewoond totdat het slachtoffer overleed.	Allicht heeft de sterke band en het overlijden van hun vader hun situatie versterkt maar het lijkt er het meeste op dat het belangrijkste aspect, net zoals in uitspraak 2, het samenwonen als meerderjarige broers of zussen is.

Tabel III

Feiten en omstandigheden:	Opvallend:
Het zijn van peetmoeder, een zorgrelatie (bestaande uit gemachtigd zijn voor onder andere het regelen van geldzaken) hebben, en de broer of zus regelmatig over de vloer krijgen bij het eigen gezin.	Hier is duidelijk dat de zorgrelatie hier de hoofdreden is. Het vaak over de vloer komen is namelijk (in combinatie met andere zaken) ook aangevoerd in uitspraak 6 waar dat niet tot toekenning heeft geleid.
Het hebben van een goede band, vaak samen zijn en veel leuke dingen doen, in	Dit is een opvallende toekenning. In veel eerdere uitspraken (nummer 5, 7, 14 en 16) was het hebben

combinatie met het bestaan van een redelijk gezamenlijke woonsituatie.	van een goede band en het samenwonen bij de ouders/verzorgers thuis niet voldoende om onder de uitzondering van de hardheidsclausule te vallen. Hier is dat wel het geval. Hier is het zelfs zo, dat het slachtoffer maar 'parttime' thuis woonde in plaats van volledig.
--	---

Tabel 1

Uitspraak	2. (23) 23-12-2019	12. (12) 22-10-2020
Uitleg	Broer van het slachtoffer leefde in gezinsverband samen met het minderjarige slachtoffer. Zij woonden samen onder één dak.	Halfbroertje heeft op 6-jarige leeftijd door de doodslag zijn oudere (half)broer (32) verloren met wie hij een bijzondere en hechte band had. Slachtoffer was voor hem een soort tweede vader met wie hij leuke uitstapjes maakte, zoals naar de bioscoop of dierentuin. Het verlies van zijn broer heeft een grote impact gehad op zijn leven.

Tabel 2

Uitspraak	3. (14) 27-01-2020	11. (11) 22-10-2020	14. (3) 08-03-2021	18. (15) 04-06-2021
Uitleg	Broer en het slachtoffer (25) waren naast broers ook beste vrienden en sinds een aantal jaar ook huisgenoten. <u>Zij gingen samen naar de sportschool en gingen samen op stap.</u>	Broer (31) en slachtoffer (32) waren naast broers ook elkaars beste vrienden . <u>Ze gingen overal samen naar toe en waren onafscheidelijk.</u>	Broer en slachtoffer hadden een hechte band. Zij hebben altijd bij elkaar gewoond (thuis bij hun ouders).	<u>Gingen samen naar de sportschool.</u> Waren regelmatig als vrienden op stap. Woonden samen bij hun ouders op hetzelfde adres. Toegevoegd element wat nog niet bij de andere drie voorkwam: Broer voelde zich als grote broer verantwoordelijk voor slachtoffer en zorgde ook voor hem.

Bijlage VI

Op de volgende pagina's vindt u de printversies van het beroepsproduct zoals vermeld in hoofdstuk 5. Ook is er een voorbeeld van het beroepsproduct in foldervorm opgenomen.

Affectieschadejurisprudentie van broers en zussen

Een handzaam overzicht
per element

Bevat voorbeelden van:
zorgrelaties, gezamenlijke woonsituaties
en omstandigheden bij afwijzingen

Ontwerp door: Carlijn Engelbert
Ontworpen als beroepsproduct bij haar
afstudeerscriptie in opdracht van DAS Rechtsbijstand
15 juni 2022

Zorgrelaties

1

ECLI:NL:RBDHA:2021:5626

Meerderjarig en thuiswonend

Feiten en omstandigheden

Uit de onderbouwing van de vordering blijkt dat [naam broer slachtoffer] en [slachtoffer] samen bij hun ouders op hetzelfde adres woonden en dat *[naam broer slachtoffer] zich als grote broer verantwoordelijk voelde voor zijn kleine broertje en ook voor hem zorgde.*

Daarnaast gingen zij samen naar de sportschool en waren zij regelmatig als vrienden op stap. Naar het oordeel van de rechtbank is dit voldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade middels de hardheidsclausule, nu hieruit blijkt van een nauwe persoonlijke betrekking tussen de broers.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van twee meerderjarige broers/zussen die nog thuis wonen met hun ouders waarbij de één voor de ander (vrij laagdrempelig) zorg draagt;
- Er in het eigen dossier te beargumenteren valt dat er sprake is van verantwoordelijk voelen en voor elkaar zorgen;
- Kortom: dossiers waar het zorgaspect in minder duidelijke mate aanwezig is.

2

ECLI:NL:RBDHA:2021:11983

(Toekomstige) mantelzorgtaken

Feiten en omstandigheden

Namens [broer] is aangevoerd dat hij met zijn zusje [slachtoffer] een zeer nauwe en persoonlijke betrekking had. Hij is bekend met de diagnose "syndroom van Asperger", gecombineerd met een bovengemiddeld IQ. [slachtoffer] en [broer] hielpen elkaar met school, [slachtoffer] kookte voor [broer] wanneer hun ouders nog niet thuis waren en *[slachtoffer] nam al een deel van de mantelzorgtaken van haar ouders voor [broer] over. Binnen het gezin waren afspraken gemaakt dat [slachtoffer] de verzorgende rol over [broer] in de toekomst van haar ouders zou overnemen.*

De rechtbank ziet voldoende aanwijzingen voor een nauwe en persoonlijke betrekking tussen beiden. Zij maakten deel uit van hetzelfde gezin en er bestond vanwege de handicap van [broer] een bijzondere zorgrelatie.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van een broer/zus met een handicap waarbij de ander verzorgende taken heeft wanneer de ouders afwezig zijn;
- Bij bestaande of te bewijzen afspraken over toekomstige mantelzorgtaken.

3

ECLI:NL:RBLIM:2021:4119

Meerderjarig en minderjarig

Feiten en omstandigheden

In tegenstelling tot de verdediging is de rechtbank van oordeel dat [naam benadeelde 3] als broer van het slachtoffer, omdat hij met hem in gezinsverband leeft, als naaste wel een schadevergoeding op basis van affectieschade kan verzoeken.

Toevoeging:

De broers woonden samen zonder hun ouders. Het lijkt er daarom op dat er wellicht tijdens de zitting een zorgaspect is aangenomen waardoor er wel toegewezen is. De oudere broer fungeert als ouder (de uitspraak laat niet blijken dat er ouders in het spel zijn, er wordt geen affectieschade door ouders gevorderd en verder worden ouders niet genoemd. Hieruit maak ik op dat zij met zijn tweeën samenwoonden waardoor er ook een bepaald zorgaspect bestaat, nu de oudere broer de rol van een ouder had)

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van zorgrelatie tussen een meerderjarige broer/zus die de zorg draagt voor een minderjarige broer of zus waarbij ouders niet in beeld zijn.
- Allicht ook in een dossier wanneer er sprake is van enkel meerderjarigen, waar de oudere broer/zus als ouder fungeert

4

ECLI:NL:RBROT:2019:10334

Gezamenlijke woonsituaties

1

ECLI:NL:RBDHA:2020:450

2

ECLI:NL:RBLIM:2020:8377

3

ECLI:NL:RBMNE:2020:4479

4

ECLI:NL:RBDHA:2021:11983

Op volwassen leeftijd een gezamenlijk huishouden voeren

Feiten en omstandigheden

[broer slachtoffer] heeft gesteld dat hij en het slachtoffer naast broers ook beste vrienden *en sinds een aantal jaar ook huisgenoten waren*. Zij gingen samen naar de sportschool en gingen samen op stap.

Toevoeging:

De broers wonen in gezinsverband. Zij hebben er op latere leeftijd voor gekozen om, na het verlaten van hun ouderlijk huis, samen te gaan wonen.

Dit maakt waarschijnlijk dat hun situatie in het oog van de rechtbank dusdanig verschilt van wat gebruikelijk is voor broers van deze leeftijd.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van broers of zussen die wanneer zij volwassen zijn samenleven. Met volwassen wordt bedoeld een leeftijd waarop je normaal gesproken niet meer samen woont omdat je de leeftijd bereikt hebt waar het gebruikelijk is om niet meer met je broer of zus te wonen als het niet samen bij je ouders in huis is.
- Hierbij moet vermeld worden dat de situaties inzetten zonder het samenleven waarschijnlijk niet succesvol gaat zijn (gezien de afwijzingsjurisprudentie)

Feiten en omstandigheden

[naam zus] en haar overleden zus [slachtoffer] zijn samen opgegroeid en schelen nog geen drie jaar in leeftijd. Zij hadden een sterke band, die werd versterkt toen hun vader overleed. *Tot aan het overlijden van haar zus heeft [naam zus] in hetzelfde huis gewoond.*

Toevoeging:

Allicht heeft de sterke band en het overlijden van hun vader hun situatie versterkt maar het lijkt er het meeste op dat het belangrijkste aspect het samenwonen als meerderjarige broers of zussen is.

Feiten en omstandigheden

In oktober 2019 zijn de broers samen uit Polen naar Nederland gekomen om hier geld te verdienen om samen medicijnen voor en de verdere behandeling van het slachtoffer te kunnen bekostigen. De benadeelde partij zou de dag na het incident ook meegegaan zijn met het slachtoffer naar een afspraak met een arts. *Ook vormden zij, in ieder geval gedurende hun verblijf in Nederland vanaf oktober 2019, samen een huishouden, wat blijkt uit de omstandigheid dat zij een huis en een slaapkamer deelden en met elkaar communiceerden over het doen van boodschappen.* Ze werkten in Nederland bij hetzelfde bedrijf (eerst in Ermelo, daarna in Bunschoten-Spakenburg) en brachten in Polen en in Nederland hun vrije tijd met elkaar door. De benadeelde partij en het slachtoffer hebben ook in de periode voordat ze naar Nederland kwamen voor elkaar gezorgd, wat blijkt uit de omstandigheid dat het slachtoffer op zijn beurt de benadeelde partij in Polen in moeilijke periodes heeft gesteund en hem onderdak heeft geboden. Volgens de benadeelde partij waren hij en het slachtoffer vanaf hun jeugd altijd veel samen.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van broers of zussen die wanneer zij volwassen zijn samenleven. In deze uitspraak zijn er overduidelijk meer feiten en omstandigheden die aantonen dat de broers een nauwe affectie relatie hadden, zoals onder andere het zorgaspect. Vergelijkbare situaties in dossiers zoals hier zouden wel als er sprake is van één van de twee, zonder het andere duidelijke uitzonderingsaspect gebruikt kunnen worden.

Een 'parttime' gezamenlijke woonsituatie

Feiten en omstandigheden

Jongere zus woont thuis bij haar moeder. *Slachtoffer woonde zelf weliswaar niet meer thuis, maar hij was nog niet helemaal zelfstandig en kwam, at en sliep nog vaak thuis bij zijn moeder en jongere zus.* Namens de jongere zus is voorts voldoende onderbouwd dat zij en slachtoffer een goede band hadden, vaak samen waren en ook veel leuke dingen deden samen.

Toevoeging:

Dit is een opvallende toekenning. In veel andere uitspraken was het hebben van een goede band en het samenwonen bij de ouders/verzorgers thuis niet voldoende om onder de uitzondering van de hardheidsclausule te vallen. Hier is dat wel het geval. Hier is het zelfs zo, dat het slachtoffer maar 'parttime' thuis woonde in plaats van volledig waardoor broer en zus niet een volledig gezamenlijke woonsituatie hebben.

Te gebruiken wanneer:

- Er sprake is van een dossier met een vergelijkbare situatie waarin er twijfel bestaat over of toekenning (of acceptatie van de schadepost) haalbaar zal zijn. Deze uitspraak is het meest geschikt om op allerlei manieren proberen te beargumenteren waarom er wél toegekend moet worden omdat er sprake is van een hechte band, veel samen zijn en niet (volledig) gezamenlijk wonen nu dit zo'n uitzonderlijke uitspraak lijkt in vergelijking met eerdere afwijzingen.

Afwijzingen

ECLI:NL:RBMNE:2020:920

Familie in het buitenland

Het feit dat de zus *de taak op haar heeft genomen naar Nederland af te reizen om de dochter van [slachtoffer] op te halen* acht de rechtbank onvoldoende voor het aannemen van een naaste een hechte affectieve relatie tussen haar en [slachtoffer] in de zin van voornoemd wettelijk kader.

ECLI:NL:RBDHA:2020:10373

Van uitzonderlijke omstandigheden is hier onvoldoende gebleken. De enkele omstandigheid dat *de benadeelde partij en het slachtoffer elkaars enige (directe) familie in Nederland waren*, zoals is aangevoerd, is daartoe onvoldoende.

ECLI:NL:RBDHA:2021:3281

Zus en slachtoffer hebben weliswaar 7 maanden samengewoond, maar dat is al langer geleden. De enkele omstandigheid dat de benadeelde partij en het slachtoffer elkaars enige (directe) familie in Nederland waren, zoals is aangevoerd, is daartoe ook onvoldoende.

ECLI:NL:RBAMS:2020:3129

In gezinsverband bij ouders wonen

De rechtbank stelt vast dat *de broers van [slachtoffer] samen met [slachtoffer] bij hun ouders in hun ouderlijk huis woonden*. De rechtbank is van oordeel dat onvoldoende is gebleken dat tussen [slachtoffer] en zijn broers sprake was van een dergelijk bijzonder geval.

ECLI:NL:RBNNE:2020:2387

Het broertje is *drie jaar jonger dan [slachtoffer]*, heeft zijn hele leven in gezinsverband met hem heeft samengeleefd en zij hadden een goede band, zoals dat voor broers met een dergelijk leeftijdsverschil gebruikelijk is. De rechtbank is van oordeel dat hieruit niet volgt dat zijn relatie met [slachtoffer] anders of meer bijzonder was en dat hij om die reden als 'naaste' zou kunnen worden aangemerkt.

ECLI:NL:RBAMS:2021:909

De rechtbank begrijpt uit de toelichting op de vordering dat [nabestaande 4] *een hechte band heeft gehad met zijn broer en dat zij altijd thuis bij hun ouders bij elkaar hebben gewoond*. Dit is evenwel onvoldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade via de hardheidsclausule van artikel 6:108 lid 4 onder g BW.

ECLI:NL:RBROT:2020:9453

Verskillende voorbeelden van het hebben van een hechte band

Broer en [slachtoffer] waren *naast broers ook elkaars beste vrienden. Ze gingen overal samen naartoe en waren onafscheidelijk*. Deze bijzondere band is echter onvoldoende voor een geslaagd beroep op de hardheidsclausule. Niet is namelijk aannemelijk geworden dat is voldaan aan de bijzondere aanvullende eisen die de wetgever stelt aan een dergelijk beroep.

ECLI:NL:RBROT:2020:9453

Halfbroertje heeft op 6-jarige leeftijd door de doodslag zijn oudere (half)broer verloren met wie hij een *bijzondere en hechte band had*. Hij was voor hem een soort tweede vader met wie hij leuke uitstapjes maakte, zoals naar de bioscoop of dierentuin. Deze bijzondere band is echter onvoldoende voor een geslaagd beroep op de hardheidsclausule.

ECLI:NL:RBDHA:2021:11983

Namens de broer is aangevoerd dat *hij en [slachtoffer] een goede band hadden, vaak samen waren en veel leuke dingen samen deden. Ook hielp [broer] hem met technische dingen vanwege de bijbaan van [slachtoffer] als VJ in een club*. Naar het oordeel van de rechtbank is het voorgaande onvoldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade middels de hardheidsclausule.

ECLI:NL:RBGEL:2020:3155

Voorbeelden van het zijn van een hecht gezin/goede band tussen gezinnen

[benadeelde 7] en [benadeelde 8] doen een beroep op de hardheidsclausule met betrekking op het verlies van hun broer en zwager [benadeelde 1]. Zij stellen dat zij *een nauwe band hadden met [benadeelde 1] en zijn gezin. Ze kwamen zeer regelmatig bij elkaar over de vloer. Deze nauwe band blijkt ook uit het feit dat zij na de brand meerdere nachten bij [dochter benadeelde 1] in het ziekenhuis hebben geslapen. Toen [dochter] uit het ziekenhuis werd ontslagen, is zij ook door hen opgevangen. Ook [partner benadeelde 1] heeft samen met [dochter] nog korte tijd bij hen gewoond*.

ECLI:NL:RBAMS:2020:3529

Zussen en broer hadden een hechte en warme band met slachtoffer. Zij onderhielden een nauwe relatie met slachtoffer en vormden een hecht gezin. Ze gingen geregeld samen op reis, gingen samen uit eten en vierden gezamenlijk de feestdagen bij hun ouders. Zus 2 en slachtoffer hebben altijd in dezelfde klas op school gezeten en slachtoffer kwam bij zus 1 regelmatig eten en was er voor haar en haar zoontje. Ondanks de hechte band is niet gebleken dat de verhouding tussen de zussen en broer en slachtoffer sterk afweek van wat in het algemeen gebruikelijk is tussen volwassen kinderen binnen één gezin.

Affectieschadejurisprudentie van broers en zussen

Een handzaam overzicht
per element

Bevat voorbeelden van:
zorgrelaties, gezamenlijke woonsituaties
en omstandigheden bij afwijzingen

Ontwerp door: Carlijn Engelbert
Ontworpen als beroepsproduct bij haar
afstudietoets in opdracht van DAS Rechtsbijstand
15 juni 2022

Zorgrelaties

1	2	3	4
ECLI:NL:RBDHA:2021:5626	ECLI:NL:RBDHA:2021:11983	ECLI:NL:RBUM:2021:4119	ECLI:NL:RBROT:2019:10334
Meerderjarig en thuiswonend	Verzorger en gemachtigd	(Toekomstige) mantelzorgtaken	Meerderjarig en minderjarig
Feiten en omstandigheden Uit de onderbouwing van de vordering blijkt dat [naam broer slachtoffer] en [slachtoffer] samen bij hun ouders op hetzelfde adres woonden en dat [naam broer slachtoffer] zich als grote broer verantwoordelijk voelde voor zijn kleine broertje en ook voor hem zorgde. Daarnaast gingen zij samen naar de sportschool en waren zij regelmatig als vrienden op stap. Naar het oordeel van de rechtbank is dit voldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade middels de hardheidsclausule, nu hieruit blijkt van een nauwe persoonlijke betrekking tussen de broers. Te gebruiken wanneer: - Er sprake is van twee meerderjarige broers/zussen die nog thuis wonen met hun ouders waarbij de één voor de ander (vrij) laagdrempelig zorg draagt; - Er in het eigen dossier te beargumenteren valt dat er sprake is van verantwoordelijk voelen en voor elkaar zorgen; - Kortom: dossiers waar het zorgaspect in minder duidelijke mate aanwezig is.	Feiten en omstandigheden De rechtbank overweegt dat uit de onderbouwing van de vordering onder meer blijkt dat de oudere zus [naam oudere zus slachtoffer] de peetmoeder was van [slachtoffer], dat zij een goede band had met [slachtoffer] en dat zij elkaar veel zagen, waaronder thuis bij haar gezin. [naam oudere zus slachtoffer] trad daarnaast op als verzorger, waarbij zij veel van zijn praktische zaken regelde, zoals zijn financiën, en voor een deel daarvan ook gemachtigd was. Naar het oordeel van de rechtbank is het voorgaande voldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade middels de hardheidsclausule, nu hieruit blijkt van een nauwe persoonlijke betrekking tussen beiden en van een zorgrelatie. De relatie gaat aldus verder dan de normale relatie tussen broer en zus. Te gebruiken wanneer: - Er sprake is van een verzorgende rol en/of (gemachtigd) praktische zaken regelen; - Er in het eigen dossier te beargumenteren valt dat een van de andere overeenkomsten samen met een zorgaspect aanwezig is (zoals het zijn van peetmoeder).	Feiten en omstandigheden Namens [broer] is aangevoerd dat hij met zijn zusje [slachtoffer] een zeer nauwe en persoonlijke betrekking had. Hij is bekend met de diagnose "syndroom van Asperger", gecombineerd met een bovengemiddeld IQ. [slachtoffer] en [broer] hielpen elkaar met school, [slachtoffer] kookte voor [broer] wanneer hun ouders nog niet thuis waren en [slachtoffer] nam al een deel van de mantelzorgtaken van haar ouders voor [broer] over. Binnen het gezin waren afspraken gemaakt dat [slachtoffer] de verzorgende rol over [broer] in de toekomst van haar ouders zou overnemen. De rechtbank ziet voldoende aanwijzingen voor een nauwe en persoonlijke betrekking tussen beiden. Zij maakten deel uit van hetzelfde gezin en er bestond vanwege de handicap van [broer] een bijzondere zorgrelatie. Te gebruiken wanneer: - Er sprake is van een broer/zus met een handicap waarbij de ander verzorgende taken heeft wanneer de ouders afwezig zijn; - Bij bestaande of te bewijzen afspraken over toekomstige mantelzorgtaken.	Feiten en omstandigheden In tegenstelling tot de verdediging is de rechtbank van oordeel dat [naam benadeelde 3] als broer van het slachtoffer, omdat hij met hem in gezinsverband leeft, als naaste wel een schadevergoeding op basis van affectieschade kan verzoeken. Toevoeging: De broers woonden samen zonder hun ouders. Het lijkt er daarom op dat er wellicht tijdens de zitting een zorgaspect is aangenomen waardoor er wel toegewezen is. De oudere broer fungeert als ouder (de uitspraak laat niet blijken dat er ouders in het spel zijn, er wordt geen affectieschade door ouders gevorderd en verder worden ouders niet genoemd. Hieruit maak ik op dat zij met zijn tweeën samenwoonden waardoor er ook een bepaald zorgaspect bestaat, nu de oudere broer de rol van een ouder had). Te gebruiken wanneer: - Er sprake is van zorgrelatie tussen een meerderjarige broer/zus die de zorg draagt voor een minderjarige broer of zus waarbij ouders niet in beeld zijn. - Allicht ook in een dossier wanneer er sprake is van enkel meerderjarigen, waar

Gezamenlijke woonsituaties

1	2	3	4
ECLI:NL:RBDHA:2020:450	ECLI:NL:RBUM:2020:8377	ECLI:NL:RBMNE:2020:4479	ECLI:NL:RBDHA:2021:11983
Op volwassen leeftijd een gezamenlijk huishouden voeren		Een 'parttime' gezamenlijke woonsituatie	
Feiten en omstandigheden [broer slachtoffer] heeft gesteld dat hij en het slachtoffer naast broers ook beste vrienden en sinds een aantal jaar ook huisgenoten waren. Zij gingen samen naar de sportschool en gingen samen op stap. Toevoeging: De broers wonen in gezinsverband. Zij hebben er op latere leeftijd voor gekozen om, na het verlaten van hun ouderlijk huis, samen te gaan wonen. Dit maakt waarschijnlijk dat hun situatie in het oog van de rechtbank dusdanig verschilt van wat gebruikelijk is voor broers van deze leeftijd. Te gebruiken wanneer: - Er sprake is van broers of zussen die wanneer zij volwassen zijn samenleven. Met volwassen wordt bedoeld een leeftijd waarop je normaal gesproken niet meer samen woont omdat je de leeftijd bereikt hebt waar het gebruikelijk is om niet meer met je broer of zus te wonen als het niet samen bij je ouders in huis is. - Hierbij moet vermeld worden dat de situaties inzetten zonder het samenleven waarschijnlijk niet succesvol gaat zijn (gezien de afwijzingsjurisprudentie)	Feiten en omstandigheden [naam zus] en haar overleden zus [slachtoffer] zijn samen opgegroeid en schelen nog geen drie jaar in leeftijd. Zij hadden een sterke band, die werd versterkt toen hun vader overleed. Tot aan het overlijden van haar zus heeft [naam zus] in hetzelfde huis gewoond. Toevoeging: Allicht heeft de sterke band en het overlijden van hun vader hun situatie versterkt maar het lijkt er het meeste op dat het belangrijkste aspect het samenwonen als meerderjarige broers of zussen is. Te gebruiken wanneer: Er sprake is van broers of zussen die wanneer zij volwassen zijn samenleven. In deze uitspraak zijn er overduidelijk meer feiten en omstandigheden die aantonen dat de broers een nauwe affectie relatie hadden, zoals onder andere het zorgaspect. Vergelijkbare situaties in dossiers zoals hier zouden wel als er sprake is van één van de twee, zonder het andere duidelijke uitzonderingsaspect gebruikt kunnen worden.	Feiten en omstandigheden Jongere zus woont thuis bij haar moeder. Slachtoffer woonde zelf weliswaar niet meer thuis, maar hij was nog niet helemaal zelfstandig en kwam, at en sloep nog vaak thuis bij zijn moeder en jongere zus. Namens de jongere zus is voorts voldoende onderbouwd dat zij en slachtoffer een goede band hadden, vaak samen waren en ook veel leuke dingen deden samen. Toevoeging: Dit is een opvallende toekenning. In veel andere uitspraken was het hebben van een goede band en het samenwonen bij de ouders/verzorgers thuis niet voldoende om onder de uitzondering van de hardheidsclausule te vallen. Hier is dat wel het geval. Hier is het zelfs zo, dat het slachtoffer maar 'parttime' thuis woonde in plaats van volledig waardoor broer en zus niet een volledig gezamenlijke woonsituatie hebben. Te gebruiken wanneer: Er sprake is van een dossier met een vergelijkbare situatie waarin er twijfel bestaat over of toekenning (of acceptatie van de schade) haalbaar zal zijn. Deze uitspraak is het meest geschikt om op allerlei manieren proberen te beargumenteren waarom er wel toegekend moet worden omdat er sprake is van een hechte band, veel samen zijn en niet (volledig) gezamenlijk wonen nu dit zo'n uitzonderlijke uitspraak lijkt in vergelijking met eerdere afwijzingen.	

Afwijzingen

ECLI:NL:RBMNE:2020:920	ECLI:NL:RBDHA:2020:10373	ECLI:NL:RBDHA:2021:3281
Familie in het buitenland		
Het feit dat de zus de taak op haar heeft genomen naar Nederland af te reizen om de dochter van [slachtoffer] op te halen acht de rechtbank onvoldoende voor het aannemen van een naaste een hechte affectieve relatie tussen haar en [slachtoffer] in de zin van voornoemd wettelijk kader.	Van uitzonderlijke omstandigheden is hier onvoldoende gebleken. De enkele omstandigheid dat de benadeelde partij en het slachtoffer elkaars enige (directe) familie in Nederland waren, zoals is aangevoerd, is daartoe onvoldoende.	Zus en slachtoffer hebben weliswaar 7 maanden samengewoond, maar dat is al langer geleden. De enkele omstandigheid dat de benadeelde partij en het slachtoffer elkaars enige (directe) familie in Nederland waren, zoals is aangevoerd, is daartoe ook onvoldoende.
ECLI:NL:RBAMS:2020:3129	ECLI:NL:RBNE:2020:2387	ECLI:NL:RBAMS:2021:909
In gezinsverband bij ouders wonen		
De rechtbank stelt vast dat de broers van [slachtoffer] samen met [slachtoffer] bij hun ouders in hun ouderlijk huis woonden. De rechtbank is van oordeel dat onvoldoende is gebleken dat tussen [slachtoffer] en zijn broers sprake was van een dergelijk bijzonder geval.	Het broertje is drie jaar jonger dan [slachtoffer], heeft zijn hele leven in gezinsverband met hem heeft samengeleefd en zij hadden een goede band, zoals dat voor broers met een dergelijk leeftijdsverschil gebruikelijk is. De rechtbank is van oordeel dat hieruit niet volgt dat zijn relatie met [slachtoffer] anders of meer bijzonder was en dat hij om die reden als 'naaste' zou kunnen worden aangemerkt.	De rechtbank begrijpt uit de toelichting op de vordering dat [naaste 4] een hechte band heeft gehad met zijn broer en dat zij altijd thuis bij hun ouders bij elkaar hebben gewoond. Dit is evenwel onvoldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade via de hardheidsclausule van artikel 6:108 lid 4 onder g BW.
ECLI:NL:RBROT:2020:9453	ECLI:NL:RBROT:2020:9453	ECLI:NL:RBDHA:2021:1983
Verschuiven voorbeelden van het hebben van een hechte band		
Broer en [slachtoffer] waren naast broers ook elkaars beste vrienden. Ze gingen overal samen naartoe en waren onafscheidelijk. Deze bijzondere band is echter onvoldoende voor een geslaagd beroep op de hardheidsclausule. Niet is namelijk aannemelijk geworden dat is voldoende aan de bijzondere aanvullende eisen die de wetgever stelt aan een dergelijk beroep.	Halfbroertje heeft op 6-jarige leeftijd door de doodslag zijn oudere (half)broer verloren met wie hij een bijzondere en hechte band had. Hij was voor hem een soort tweede vader met wie hij leuke uitstapjes maakte, zoals naar de bioscoop of dierenruimte. Deze bijzondere band is echter onvoldoende voor een geslaagd beroep op de hardheidsclausule.	Namens de broer is aangevoerd dat hij en [slachtoffer] een goede band hadden, vaak samen waren en veel leuke dingen samen deden. Ook hielp [broer] hem met technische dingen vanwege de bijbaan van [slachtoffer] als vj in een club. Naar het oordeel van de rechtbank is het voorgaande onvoldoende om in aanmerking te komen voor affectieschade middels de hardheidsclausule.
ECLI:NL:RBGEL:2020:3155	ECLI:NL:RBAMS:2020:3529	
Voorbeelden van het zijn van een hecht gezin/goede band tussen gezinnen		
[benadeelde 7] en [benadeelde 8] doen een beroep op de hardheidsclausule met betrekking op het verlies van hun broer en zwager [benadeelde 1]. Zij stellen dat zij een nauwe band hadden met [benadeelde 1] en zijn gezin. Ze kwamen zeer regelmatig bij elkaar over de vloer. Deze nauwe band blijkt ook uit het feit dat zij na de brand meerdere nachten bij [dochter benadeelde 1] in het ziekenhuis hebben geslapen. Toen [dochter] uit het ziekenhuis werd ontslagen, is zij ook door hen opgevangen. Ook [partner benadeelde 1] heeft samen met [dochter] nog korte tijd bij hen gewoond.	Zussen en broer hadden een hechte en warme band met slachtoffer. Zij onderhielden een nauwe relatie met slachtoffer en vormden een hecht gezin. Ze gingen geregeld samen op reis, gingen samen uit eten en vierden gezamenlijk de feestdagen bij hun ouders. Zus 2 en slachtoffer hebben altijd in dezelfde klas op school gezeten en slachtoffer kwam bij zus 1 regelmatig eten en was er voor haar en haar zoon. Ondanks de hechte band is niet gebleken dat de verhouding tussen de zussen en broer en slachtoffer sterk afweek van wat in het algemeen gebruikelijk is tussen volwassen kinderen binnen één gezin.	